

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ISPARTA- SENİRKENT İLÇESİNDE KÖY
YERLEŞMELERİNİN SOSYO-KÜLTÜREL ve
EKONOMİK FARKLILIKLARI (ULUĞBEY-AKKEÇİLİ
ÖRNEĞİ)

Hazırlayan
Burcu ÇAPÇI

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Nusret KOCA

AFYONKARAHİSAR 2008

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İsparta – Senirkent İlçesinde Köy Yerleşmelerinin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Farklılıkları (Uluğbey-Akkeçili Örneği)” adlı çalışmanın tarafımdan bilimsel ahlak ve ilkelere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/07/2008

Burcu ÇAPÇI

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Nusret KOCA

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Doç. Dr. Ali GAZEL

İlköğretim anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Burcu ÇAPÇI'nın, "İsparta – Senirkent İlçesinde Köy Yerleşmelerinin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Farklılıkları (Uluğbey-Akkeçili Örneği)" başlıklı tezi 11/07/2008 tarihinde, saat 10.00'da Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ

MÜDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ISPARTA- SENİRKENT İLÇESİNDE KÖY YERLEŞMELERİNİN SOSYO-KÜLTÜREL ve EKONOMİK FARKLILIKLARI (ULUĞBEY-AKKEÇİLİ ÖRNEĞİ)

Burcu ÇAPÇI

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

Temmuz 2008

TEZ DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. Nusret KOCA

Bu çalışmada Isparta ili, Senirkent ilçesi, Uluğbey kasabası ve Akkeçili köyünün fiziki, ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıkları incelenmiştir. Araştırma sahasına gezi-gözlemde bulunmadan önce saha ile ilgili ortaya konulmuş olan çalışmalar incelenmiş, daha sonra sahada gezi-gözlem yapılmıştır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırma sahasının ve yakın çevresinin coğrafi, ekonomik ve sosyal özellikleri ele alınmıştır. Bu bölümde coğrafi özellikleri göz önüne koyabilmek amacıyla coğrafi konum, yüzey şekilleri, iklim, bitki örtüsü ve su kaynakları incelenmiştir. Daha sonra araştırma sahasının ve yakın çevresinin fiziki özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik özellikler incelenmiştir. Ekonomik özellikler bağlamında tarım, hayvancılık faaliyetleri, sanayi ve turizm başlıklarına yer verilmiştir. Beşeri özellikleri için nüfus ve yerleşme yapısı incelenmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise araştırma sahasındaki sosyo-kültürel benzerliklere ve farklılıklara değinilmiştir. Bu benzerlik ve farklılıkları ortaya koyabilmek amacıyla araştırma sahasındaki eğitim, sağlık, mesken, beslenme ve düğün, sünnet töreni, bayram kutlamaları, geleneksel kutlamalar, yöresel ağız özellikleri, doğum-ölüm geleneklerinin yer aldığı sosyal hayat özelliklerine değinilmiştir. Son olarak da çalışmanın sonuç bölümünde aynı coğrafya üzerinde yer alan yerleşim birimlerindeki farklılıklar ve benzerlikler tespit edilmiş ve araştırma sahası ile ilgili olarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Özellikler, Sosyo-Ekonomik Özellikler, Yerleşim Birimleri Farklılıkları, Uluğbey, Akkeçili.

ABSTRACT

ISPARTA- SENIRKENT OF VILLAGE SETTLEMENTS SOCIO-CULTURAL AND ECONOMICAL DIFFERENCES (ULUĞBEY-AKKEÇİLİ EXAMPLE)

Burcu ÇAPÇI

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE of SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT of PRIMARY EDUCATION**

July 2008

Advisor: Yrd. Doç. Dr. Nusret KOCA

In this research, city of Isparta administrative district of Senirkent, town Uluğbey and village of Akkeçili's physical, economical, social and cultural differences has been surveyed. Before the research in the investigation area has been made, other researches about the investigation area has been completed. This study is formed by two main parts. In the first part; geographical, social and economical properties of the close environment and of the investigation area has been emphasized. In this part, in order to emphasize the geographical features; geographical site, surface figures, climate and water sources have been searched. After then; the economical properties that have been formed, depending on the close environment and of the investigation area researched. In terms of economical features; agriculture, cattle-breeding activities, industry and tourism titles have been emphasized. For the human properties, population and settlement construction have been surveyed. In the second part of investigation; social life features such as education, health, dwelling, wedding and circumcision ceremony, religious festival, traditional celebrations, neighbourhood accent features, birth-death traditions in the investigation area have been touched. Moreover; in the last part of survey, the similarities and differences in the settlement units that took part at the same geography have been proved and some proposals have been made about the investigation area.

Key Words: Cultural Properties, Social-Economical Properties, Settlement Unit Differences, Uluğbey, Akkeçili.

ÖNSÖZ

Bu çalışma Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı'nda, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nde Yüksek Lisans Programı çerçevesinde "Isparta-Senirkent İlçesinde Köy Yerleşmelerinin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Farklılıkları (Uluğbey-Akkeçili Örneği)" konulu Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde araştırma sahasının ve yakın çevresinin coğrafi özelliklerine değinilmiştir. Bu amaçla coğrafi konum, fiziki, ekonomik ve beşeri özellikler incelemiştir. İkinci bölümde araştırma sahası olarak seçilen Uluğbey kasabası ve Akkeçili köyündeki sosyo-kültürel benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda yerleşim birilerinin eğitim, sağlık, beslenme, mesken ve sosyal hayat gibi özellikleri incelenmiştir.

Yüksek Lisans ders aşamasında desteklerini eksik etmeyen hocalarım; Sayın Prof. Dr. Mustafa ERGÜN'E, Prof. Dr. Hakkı YAZICI'YA ve Yrd. Doç. Dr. Gürbüz OCAK'A teşekkürlerimi sunarım. Araştırmalarım boyunca yakın ilgi gösteren, rehberliği ile beni cesaretlendiren, tenkit ve tavsiyeleri ile tezi yöneten saygıdeğer danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Nusret KOCA'YA ve desteğini gördüğüm bütün hocalarıma gönülden teşekkür ederim.

Yaşamımın her anında yanımda olan, benden maddi ve manevi hiçbir desteğini esirgemeyen çok kıymetli annem ve babama, özellikle de ağabeyim Özgür ÇAPÇI'YA teşekkür ederim.

Son olarak bu araştırmada bana yardımcı olan, evlerine kabul edip sofralarını açan Uluğbey ve Akkeçili halkına çok teşekkür ederim.

Burcu ÇAPÇI

Afyonkarahisar / 2008

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
HARİTALAR LİSTESİ	xii
GRAFİKLER LİSTESİ	xiii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
GİRİŞ	1

1. Araştırmanın Konusu	1
2. Araştırmanın Amacı	1
3. Araştırma Yöntem ve Teknikleri	1
4. Araştırma Sahası ile İlgili Yapılmış Çalışmalar	2

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ ve YAKIN ÇEVRESİNİN FİZİKİ, BEŞERİ ve EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

1. SENİRKENT İLÇESİNİN GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ	4
2. ULUĞBEY KASABASININ GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ	17

3. AKKEÇİLİ KÖYÜNÜN GENEL COĞRAFİ	
ÖZELLİKLERİ	21

İKİNCİ BÖLÜM

ULUĞBEY KASABASI ile AKKEÇİLİ KÖYÜNDEKİ SOSYO-KÜLTÜREL BENZERLİKLER ve FARKLILIKLAR

1. EĞİTİM	28
2. SAĞLIK	29
3. MESKENLER	32
4. BESLENME	39
5. SOSYAL HAYAT	42
5.1. NİŞAN, KINA GECESİ ve DÜĞÜN	42
5.2. SÜNNET TÖRENİ	48
5.3. BAYRAM KUTLAMALARI	50
5.3.1. Ramazan Bayramı	50
5.3.2. Kurban Bayramı	52
5.3.3. Gadir Bayramı	53
5.3.4. Aşure Bayramı (Muharrem Orucu)	53
5.4. GELENEKSEL KUTLAMALAR	54
5.4.1. Veli Baba Sultan Aşıklar Gecesi ve Pilav Festivali	54
5.4.2. Nevruz	57
5.4.3. Hıdırellez	58
6. YÖRESEL AĞIZ ÖZELLİKLERİ	60
7. DOĞUM ve ÖLÜMLE İLGİLİ GELENEKLER	62

7.1. DOĞUM GELENEKLERİ	62
7.2. ÖLÜM GELENEKLERİ	64
SONUÇ ve ÖNERİLER	66
KAYNAK KİŞİ DİZİNİ	69
KAYNAKÇA	71

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Senirkent İlçesinin Kasaba, Köy ve Toplam Nüfus Değişimi	8
Tablo 2. Senirkent İlçesinin Yaş Grubuna Göre Toplam, Kadın ve Erkek Nüfus Dağılımı	10
Tablo 3. Köy Tipi ve Konumuna Göre Yerleşim Yeri Sayısı	12
Tablo 4. Senirkent İlçesinde Yerleşim Birimlerinin Merkeze Uzaklıkları	13
Tablo 5. Senirkent İlçesindeki Tabiat Anıtları	16

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Senirkent İlçesinin Yaş Piramidi	9
Şekil 2. Uluğbey kasabasındaki iki katlı bir evin planı (Ölçeksiz)	37
Şekil 3. Akkeçili köyündeki tek katlı bir evin planı (Ölçeksiz)	37

HARİTALAR LİSTESİ

	Sayfa
Harita 1. Araştırma Sahası Lokasyon Haritası	4
Harita 2. Senirkent İlçesinin Ulaşım ve Yerleşme Haritası	12
Harita 3. Uluğbey Kasabası Haritası	17
Harita 4. Akkeçili Köyü Haritası	22

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa
Grafik 1. Senirkent'in Aylık Sıcaklık ve Yağışı	6
Grafik 2. Senirkent İlçesinde Nüfusun Yaş Yapısı	11
Grafik 3. Uluğbey Kasabasında Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı	21
Grafik 4. Akkeçili Köyünün Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı	27

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa
Fotoğraf 1. Uluğbey Kasabasının Uydu Fotoğrafı	18
Fotoğraf 2. Uluğbey kasabası girişinden bir görünüm	19
Fotoğraf 3. Üzüm ezmek için kullanılan bir arık	20
Fotoğraf 4. Akkeçili Köyünün Uydu Fotoğrafı	22
Fotoğraf 5. Akkeçili köyünden Hoyran Gölü'nün görünümü	23
Fotoğraf 6. Akkeçili'deki domates seralarından bir görünüm	24
Fotoğraf 7. Bahçeye yeni ekilmiş sebzelerden bir görünüm	25
Fotoğraf 8. Akkeçili'de konar-göçer hayatın yürüten ekonomisi olan hayvancılık faaliyeti yerleşik hayatta da devam ettirilmektedir. Hayvancılık faaliyetinden bir görünüm	25
Fotoğraf 9. Balıkçılık faaliyeti için gerekli olan ağın örülmesinden bir görünüm	27
Fotoğraf 10. Gül Baba makamındaki toprağın vücuda şifa amacıyla sürülmesinden bir görünüm	30
Fotoğraf 11. Ağrılara iyi geldiğine inanılan taş kolunu sokan kadından bir görünüm	30
Fotoğraf 12. Ağrıya iyi geldiğine inanılan taş dizini yaslayan ziyaretçiden bir görünüm	31
Fotoğraf 13. Uluğbey kasabasından bir görünüm	32
Fotoğraf 14. Uluğbey kasabasındaki taş meskenlerden bir görünüm	33
Fotoğraf 15. Eski bir Uluğbey kasabası evinden bir görünüm	33
Fotoğraf 16. Eski bir Akkeçili köyü evinden bir görünüm	34
Fotoğraf 17. Akkeçili köyündeki konutlardan bir görünüm	34
Fotoğraf 18. Akkeçili köyünde mevcut olan çatıya ev içinden uzatılmış bir merdiven yardımı ile çıkılmaktadır. Ev çatısından bir görünüm	35
Fotoğraf 19. Uluğbey kasabasında ev terasından bir görünüm	36
Fotoğraf 20. Akkeçili'de eklentili bir yapıya sahip bir ev görünümü	38
Fotoğraf 21. Akkeçili'de araçevi olarak adlandırılan ahşap yapıdan bir görünüm	38

Fotoğraf 22. Akkeçili’de evden ayrı bulunan ahırdan bir görünüm	39
Fotoğraf 23. Uluğbey’e özgü arapaşından bir görünüm	40
Fotoğraf 24. Yufka ve taş ocaktan bir görünüm	42
Fotoğraf 25. Gelin evden çıkarılırken dua okumasından bir görünüm	44
Fotoğraf 26. Gelinin at ile evden çıkarılmasından bir görünüm	45
Fotoğraf 27. Damadın eve girmeden önce evinin bereketini sağmak için, gelen davetlilere çerez saçımından bir görünüm	46
Fotoğraf 28. Gelin eve girerken bir görünüm	46
Fotoğraf 29. Gelinin kına gecesinde başına gerilen pul işlemeli yazmadan, gelinin düğünde kullandığı festen ve gelin atını süslemek için kullanılan simlerden bir görünüm	47
Fotoğraf 30. Gelin odasından bir görünüm	48
Fotoğraf 31. Akkeçili köyü mezarlığından bir görünüm	50
Fotoğraf 32. Akkeçili köyü camisinden bir görünüm	51
Fotoğraf 33. Uluğbey mezarlığından bir görünüm	52
Fotoğraf 34. Veli Baba Sultan Pilavı’ndan bir görünüm	55
Fotoğraf 35. Uluğbey kasabası Cemevi’nden bir görünüm	56
Fotoğraf 36. Semah ekibi gösteriye başlarken bir görünüm	56
Fotoğraf 37. Semah dönülürken bir görünüm	57
Fotoğraf 38. Hıdrellez kutlamalarında dönen semah ekibinden bir görünüm	59
Fotoğraf 39. Hıdrellez kutlamalarında halkın semah dönüşünden bir görünüm	60

KISALTMALAR DİZİNİ

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Bt: Bilinmeyen Tarih

CBÜ: Celal Bayar Üniversitesi

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

DSİ: Devlet Su İşleri

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

SDÜ: Süleyman Demirel Üniversitesi

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

USAK: Ulusal Sulak Alan Komisyonu

GİRİŞ

1- Araştırmanın Konusu

Araştırma konusu olarak Isparta ili Senirkent ilçesindeki Uluğbey kasabası ve Akkeçili köyünün ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan farklılıkları seçilmiştir. Araştırma sahasında yer alan yerleşim birimlerinin ekonomileri farklı etkinliklere dayanmaktadır. Uluğbey kasabasının ekonomik etkinliği öncelikle tarıma dayanmaktadır. Tarım faaliyetleri içerisinde yer alan sebze ve meyve yetiştiriciliği de ilçe için önemli bir geçim kaynağıdır. Akkeçili köyünde de ekonomi tarıma dayanır. Tarımla beraber hayvancılık ve balıkçılık gibi farklı ekonomik etkinlikler de yapılmaktadır. Bu özelliklere bağlı olarak değişiklik gösteren sosyal ve kültürel özelliklerin incelenmesinde ise Yörük köyü olan Akkeçili köyü ve Alevi-Bektaşî kasabası olan Uluğbey'deki farklılıklara değinilmiştir.

Öncelikle yerleşim yerlerinin fiziki özellikleri incelenmiş, daha sonra buna bağlı olarak sosyal ve kültürel farklılıklar irdelenmiştir. Amaçta yer alan benzerlik ve farklılıklar incelenmiş ve bunlar üzerinde etkili olan nedenler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2- Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, aynı coğrafya üzerinde bulunan iki yerleşim biriminin ekonomik, sosyal ve kültürel yönden benzerlik ve farklılıkları incelenmiştir. Yerleşim yerlerinin fiziksel özellikleri incelemiş ve bu özelliklere bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklara yer verilmiştir. Bu yerleşim birimlerinin ekonomik benzerlik ve farklılıklarını göz önüne çıkarabilmek amacıyla tarım, hayvancılık, sanayi, turizm gibi özelliklerine değinilmiştir. Ekonomik farklılıklara bağlı olarak ortaya çıkan sosyal ve kültürel farklılıklar için eğitim, nüfus, mesken özellikleri, düğün ve nişan gibi kutlamaları incelenmiştir.

3- Araştırma Yöntem ve Teknikleri

Isparta iline bağlı Senirkent ilçesinde ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan yerleşim birimlerinin farklılıklarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, Senirkent ilçesine bağlı Akkeçili köyü ve Uluğbey kasabasında yürütölmüş bir saha araştırmasıdır. Araştırma alanının seçiminde kuruluş yeri, ekonomik, sosyal ve

kültürel farklılıklar kıstas olmuştur. Bu farklı özellikleri barındıran, Senirkent ilçesine bağlı olan, ekonomisi tarım ve balıkçılığa dayanan, Eğirdir Gölü'nün kıyısında kurulmuş olan ve halkının çoğunu Yörüklerin oluşturduğu Akkeçili köyü ve yine Senirkent ilçesine bağlı olan, ekonomisi tarıma dayanan, halkının önemli bir kısmını emeklilerin ve Alevi-Bektaşî inancına mensup kişilerin oluşturduğu Uluğbey kasabası araştırma alanı olarak seçilmiştir.

Araştırma sahasındaki arazi gözlemlerinden önce ortaya konulmuş olan çalışmalar incelenmiş ve daha sonra araştırma sahasında birtakım gözlemler yapılmıştır.

Seçilen yerleşim birimlerinde gezi ve gözlemlerde bulunulmuş, köy sakinleri ile mülakatlar yapılarak bilgiler edinilmiştir. Bu görüşmeler sırasında konu başlıkları yönlendirici olmuştur. Görüşülen kişilerden köyün ilk kuruluşu, ekonomik etkinlikleri, örf ve adetleri, düğün, bayram gibi özel günleri, sosyal yaşamları ve meskenleri hakkında bilgiler alınmıştır. Kişilerle görüşmeler sırasında kendilerinden izin alınarak bilgilerin kalıcılığını sağlamak amacıyla ses kayıtları ve mekânsal farklılıkları göz önüne serebilmek amacıyla evlerden birtakım görüntüler alınmıştır.

4- Araştırma Sahası ile İlgili Yapılmış Olan Çalışmalar

Arazide gezi ve gözlem yapılmadan önce çalışma sahası ile ilgili yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmaların bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Atayeter, 1990, çalışmasında Senirkent Ovası'nın jeomorfolojisini incelemiştir.

Eker, 1999, Senirkent feyezanlarının (sel, taşkın, çamur akması) sebeplerini, can ve mal kayıplarını, alınması gereken önlemleri, yeniden yapılanma maliyetlerini çalışmasında incelemiştir.

Dağdaş ve Cengiz, 2006, çalışmasında Kapıdağı'nda meydana gelen sel baskının ve korunma yollarını Senirkent ve yakın çevresi örneği ile incelemiş ve öneriler sunmuşlardır.

Babalık, 2000, araştırmasında Isparta yöresinde arazi kullanımına ilişkin sorunları (Senirkent örneği) konu edinmiştir. Bu bağlamda sorunları saptamış ve sorunların çözümüne ilişkin öneriler getirmiştir.

Ankara Senirkent Yardımlaşma Derneği, 1996, bu sempozyumda Senirkent'in tarihi özellikleri, tarımsal, sosyal, ekonomik yapısı ve sorunları incelenmiştir. Saptanan sorunlara çözüm yolları getirilmiştir.

Ersal, 2005, çalışmasında Senirkent ilçesi Uluğbey beldesinde bulunan Veli Baba Sultan Ocağı'nı incelemiş; Veli Baba Sultan Zaviyesi, menkıbevi hayatı, etrafında teşekkül eden Veli Kültü ve Veli Baba Sultan'ı anma törenlerini araştırmıştır.

Yıldırım, 2006, çalışmasında Senirkent-Uluborlu yöresine ait kültürel değerlerimizden olan ve anlatıma dayalı türler içerisinde yer alan efsane, fıkra ve masal metinlerini bir araya getirerek bunları yazıya geçirmekle birlikte ilmi bir metot ile incelemiştir.

Demirkaya, 1998, çalışmasında Uluborlu, Senirkent, Hoyran havzasının beşeri ve ekonomik özellikleri hakkında bilgi vermektedir.

Karatürk, 1983, İki Cihan Hazinedarı Seyit Velibaba Sultan ve Türbesi isimli kitabında Senirkent ilçesinin Uluğbey kasabasında bulunan Velibaba Sultan'ı ve türbesini incelemiştir.

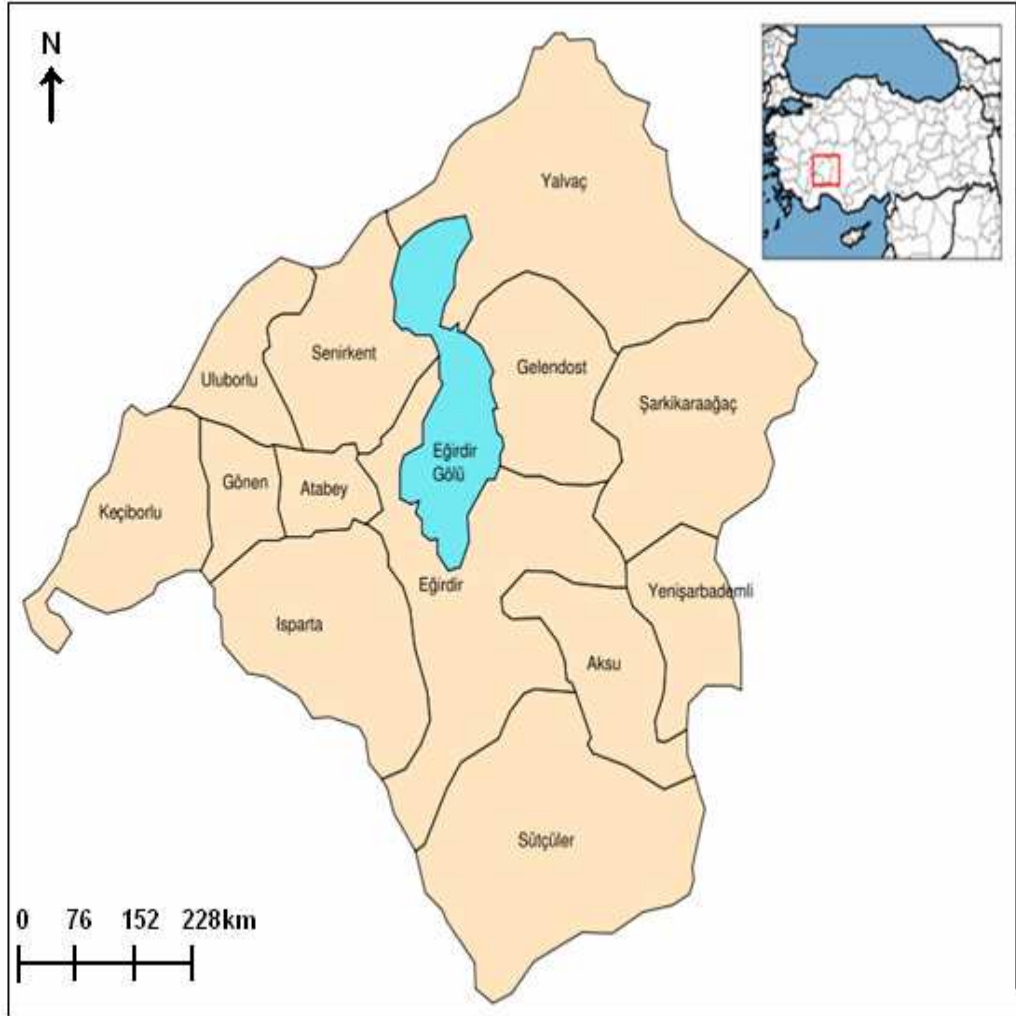
Halıcıoğlu, 1994, Etraflıca Senirkent isimli kitabında Senirkent ilçesini tarihi, kültürel ve sosyal yönlerden incelemiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ ve YAKIN ÇEVRESİNİN FİZİKİ, BEŞERİ ve EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

1. SENİRKENT İLÇESİNİN GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Senirkent ilçesi, Eğirdir Gölü'nün Hoyran Gölü adı verilen kuzey kısmının batısında bir vadi üzerinde kurulmuştur.

Harita 1. Araştırma Sahası Lokasyon Haritası.

İlçe; güneydoğuda Eğirdir, güneyde Atabey, batıda Uluborlu, kuzeybatıda Afyonkarahisar'a bağlı Dinar ilçesi, kuzeyde Şuhut ve kuzeydoğuda Isparta'ya bağlı Yalvaç ilçesi ile komşudur.

Senirkent, Mesozoyik yaşlı denizel karbonat kayaç istiflerinin yaygın olarak gözlendiği temel üzerinde, ilçe merkezinin de üzerinde bulunduğu doğu-batı doğrultulu, Hoyran Gölü'ne kadar IV. zaman alüvyon çökelleri yörenin en genç kayaç istifidir (Kılıç, 2006).

İlçe yerleşim alanını, jeolojik yapısı itibariyle birinci derece deprem kuşağı içinde yer almaktadır. Yerleşim açısından kuarterner arazi üzerinde kurulmuştur (Bilgin ve Kara, 2005).

İlçede üç ova bulunmaktadır. Bunlar; yüksekliği 940m olan Senirkent Ovası, yüzölçümü 136,37km²'dir. Akkeçili Ovası yüzölçümü 1,23km² olup, yüksekliği 960m'dir. Diğer ova ise yüzölçümü 37,33km² ve yüksekliği 918m olan Hoyran Ovası'dır (Isparta Tarım İl Müdürlüğü, 2007).

Senirkent Ovası; Barla Dağı ve Kapı Dağı'nın kuzeyi ile Karakuş Dağlarının güneyinde, Uluborlu ve Senirkent ilçeleri arazilerini içine alan bir graben ovasıdır. Ova, doğu-batı uzantılı yaklaşık 30km uzunluğunda, doğusundaki Eğirdir Gölü'ne doğru genişleyen bir görünüm arz eden tektonik kökenli ovadır.

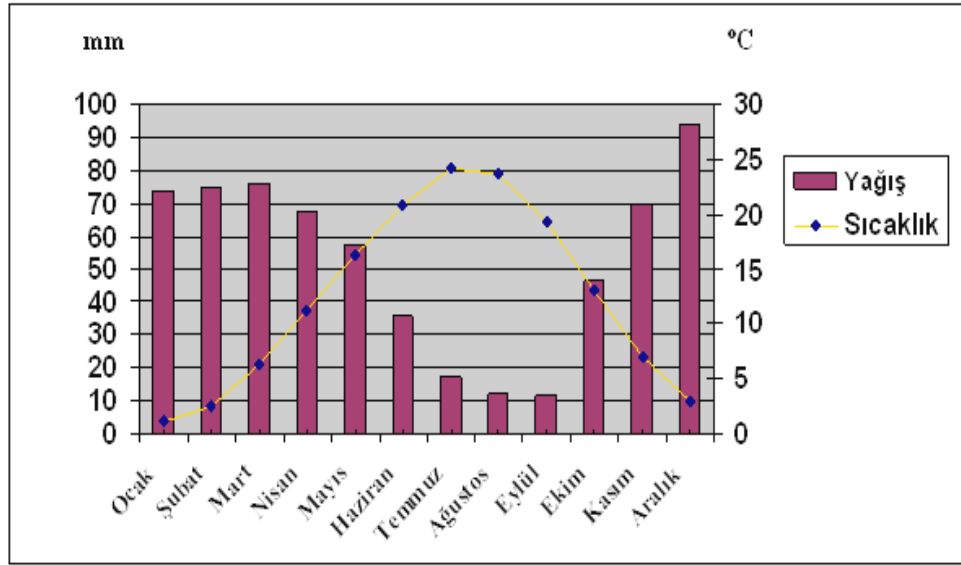
Senirkent ilçesinin yüz ölçümü 600km²'dir. İlçe merkezinin, il merkezine 76km uzaklıktadır. İlçe merkezinin yüksekliği 1010m'dir. İlçe güneyinde 2446m yükseklikte Kapı Dağı, güneydoğusunda 2799m yükseklikte ilçenin en yüksek dağı olan Gelincik Dağı ve 2340m yükseklikteki Barla Dağı yer alır.

Araştırma sahası Akdeniz iklimi ve İç Anadolu Bölgesi ikliminin geçiş sahasında yer alır. Bununla birlikte daha çok İç Anadolu Bölgesi'nde hakim olan karasal iklim özelliklerini göstermektedir. Kışları soğuk ve yağışlı, yazları kurak ve sıcak geçer.

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre ilçede yıllık ortalama yağış 637,8mm'dir. En yağışlı ay 94,1mm ile Aralık ayıdır. Aralık ayını sırasıyla 76,2mm ile Mart ayı, 74,9mm ile Şubat ayı ve 73,7mm ile Ocak ayı izlemektedir. En kurak ay ise 11,5mm ile Eylül ayıdır. Eylül ayını sırasıyla 12,4mm ile Ağustos ayı

ve 17,3mm ile Temmuz ayı izlemektedir. En soğuk ay olan Ocak ayı ortalama sıcaklığı 1,2 °C iken en sıcak ay olan Temmuz ayı ortalama sıcaklığı ise 24,2 °C'dir.

Araştırma sahasına, grafik 1.'de görüldüğü üzere en çok yağış kış aylarında düşmekle beraber en az yağış yaz aylarında düşmektedir. Kış aylarında yağışın artması ve sıcaklığın düşük olması sebebiyle yağış sıcaklık farkı artmaktadır. Bu durum yaz aylarında ise tersine döner. Sıcaklık değerlerinin artması ve yağışın azalmasıyla beraber yağış sıcaklık farkı kış aylarına göre azalmaktadır. İlçede ocak ayında 18 gün don olayı görülür, Ocak ayını sırasıyla 15 gün ile Şubat ayı ve 11 gün ile Mart ayı izlemektedir.

Grafik 1. Senirkent'in Aylık Sıcaklık ve Yağışı.

Araştırma sahasının bitki örtüsü iklime uygun gelişme göstermiştir. İlçede genel olarak meşe ormanı vardır. Bununla birlikte seyrek olarak iğne yapraklı ağaçlardan olan karaçam, kızılçam, ladin ve köknar bulunmaktadır.

İlçe, su kaynakları yönünden çok zengin değildir. İlçedeki tek akarsu Eğirdir Gölü'ne dökülen Pupa Çayı'dır. Bunun dışında mevsimlik yağışlarla akışa geçen irili ufaklı dereler mevcuttur. Bu derelerin isimleri şunlardır: Kevresar, Keserek ve Geriz. Bu dereler özellikle kış ve ilkbahar mevsimlerinde akışa geçerler, diğer dönemlerde etkin değildirler. Bu mevsimlerde akışa geçmelerini etkileyen en önemli faktör ilçede hakim olan Akdeniz iklimi ve karasal iklimin etkisidir. İlçenin

batısında Akkeçili köyüne komşu olan Eğirdir Gölü yer almaktadır. İlçe arazisinin bir bölümü sulama ihtiyacını bu gölden karşılamaktadır.

İlçede yenilenme aşamasında olan sulama inşaatı bulunmaktadır. Projenin adı Senirkent 2. Merhale Projesi'dir. Bu projenin bitmesiyle beraber Akkeçili, Garip, Ortayazı köyleri ve Yassıören, Uluğbey kasabalarına ait tarım alanlarının sulaması da kolaylaşacaktır (Devlet Su İşleri [DSİ], bt). Proje kapsamında yer alan alanların tarımdaki sulama sorununun çözülmesiyle tarımda verim artışı sağlanacaktır.

Hoyran Gölü'nün batısında bulunan Senirkent ilçesi, tarihi dönemler içinde çeşitli medeniyetlerin etkisinde kalmıştır. Hitit dönemindeki (MÖ 1800–1200) metinlerde bugünkü Senirkent ilçesi topraklarının da içinde bulunduğu bölgenin adı Pitaşsa olarak geçer. Frig, Lidya ve Pers dönemlerinde bölge sadece siyasi olarak el değiştirmiştir. Bölge MÖ 334 tarihinde Büyük İskender'in kontrolüne girmiştir. MÖ 188–133 yılları arasında Bergama Krallığı'nın elinde bulunan bölge, MÖ 130 yılında Romalılar tarafından ele geçirilmiştir. Bölge Roma İmparatorluğu'nun MS 395'te parçalanmasıyla Doğu Roma İmparatorluğu (Bizans) sınırları içinde kalmıştır (Yıldırım, 2006).

Türkler, Malazgirt Zaferi'nden sonra Batı Anadolu'nun birçok kısmını ele geçirdiler. Senirkent ve civarı 1074 yılında Selçuklu Sultanı Melikşah tarafından Anadolu'nun fethinde görevlendirilen Süleyman Şah ve Bizanslılar arasında yapılan anlaşma ile Selçuklu egemenliğine girmiştir (Yıldırım, 2006). II. Kılıç Arslan zamanında 1176 yılında yapılan Miryakefalon Savaşı'nın ardından Gelen-Abet (Gelendost) Antlaşması ile Gelendost, Yalvaç, Uluborlu, Senirkent çevreleri ele geçirilmiştir. Zaman zaman iki devlet arasında el değiştiren Hamit ili II. Murat döneminde kesin olarak Osmanlı topraklarına katılmıştır. 1370 yılında Oğuz soyundan olan ve Kayı boyuna mensup olan Elperek Baba, Turgut Baba, Şeyh Ahmet gelerek yerleşmişler, daha sonra dalgalar halinde gelen Türkler günümüzde Kıraslan, Çaylak, Işıklar semtlerinin bulunduğu alana yerleşmişlerdir. Daha sonra bir araya gelerek Senirkent'in kurulmasını sağlamışlardır. Sınır anlamına gelen "Senir" ile kasaba, şehir anlamına gelen "Kent" kelimeleri birleştirilerek Senirkent adı verilmiştir (Halıcıoğlu, 1994).

Milli mücadele döneminde, 1. Dünya Savaşı sonucunda imzalanan Mondros Antlaşması'nın 7. maddesi doğrultusunda galip ülkeler kendi aralarında yaptıkları gizli antlaşmalara göre çeşitli bölgeleri işgal etmeye başladılar. İtalya her fırsatta Isparta'yı işgal etmek için fırsat kollamıştır. Fakat İzmir'in işgal edildiği haberi alınınca, köylere kadar her yerde silahlı direnişler başlamıştır. 1919 Ağustos ayında ise İtalya geri çekilmek zorunda kalmıştır. 21 Eylül 1919'da Isparta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulurken Ocak 1919'da da Senirkent Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuş ve milli mücadelede etkin olmuştur (Köstüklü, 1990). Senirkent ilçesi işgale uğramamış olmasına rağmen milli mücadeleye kurduğu cemiyet ile katkı sağlamıştır.

Senirkent, 1877 yılında nahiye olurken, cumhuriyet döneminden sonra 1952 yılında ilçe statüsünü kazanmıştır.

TÜİK 2006 yılı istatistiklerine göre Senirkent ilçesi nüfusuna kayıtlı 16.584 erkek, 17.299 kadın olmak üzere toplamda 33.883 kişilik bir nüfusa sahiptir. Bu oran 2007 yılında 6.395 erkek, 6.594 kadın olmak üzere toplamda 12. 989 kişiye düşmüştür. İller Bankası'ndan daha fazla yardım alabilmek amacıyla nüfusun oluğundan fazla gösterilmesi uygulamaları 2007 yılında gerçekleştirilen Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile son bulmuştur. Dolayısıyla nüfusta yapay bir azalma söz konusu olmuştur.

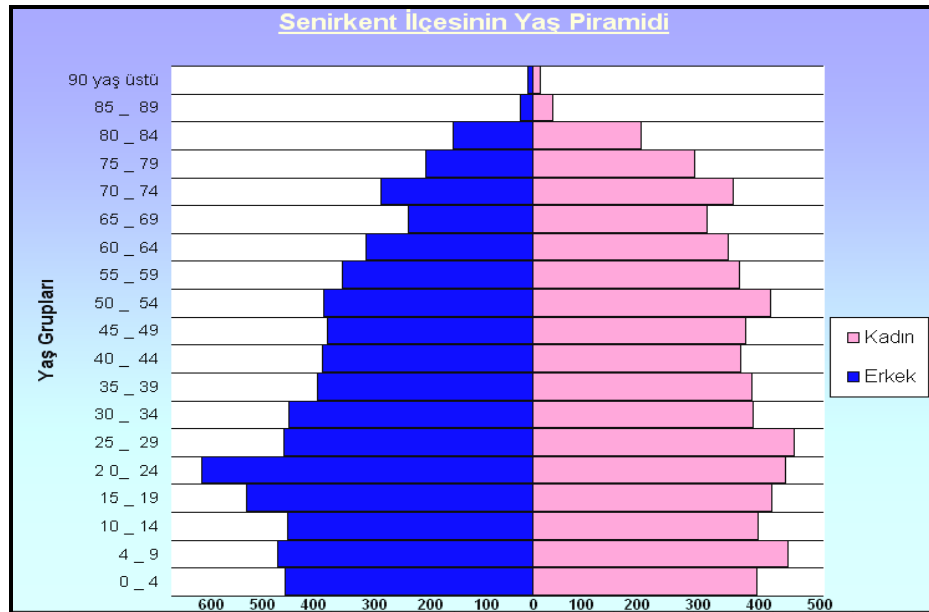
Tablo 1. Senirkent İlçesinin Kasaba, Köy ve Toplam Nüfus Değişimi.

Nüfus	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2007
Kasaba	7.850	7.984	7.706	10.168	8.247	8.333	10.329	10.738	13.698	5.524
Köy	7.586	8.359	9.533	10.114	9.738	9.489	10.405	13.650	12.130	7.465
Toplam	15.436	16.343	17.239	20.282	17.985	17.822	20.734	24.388	25.828	12.989

Kaynak: Koç, M., 1983, Baris-Hamit-Hamitabat, Tüm Yönleri ile Isparta, Türk Köyü Yayınları, Isparta, s.338 (1955–1980 yıllarına ait nüfus bilgileri). ; 1985, 1990, 2000 DİE, 2007 TÜİK verilerinden derlenmiştir.

İlçenin 2000 yılı itibariyle tablo 1.'de görüldüğü üzere kasaba nüfusu köy nüfusundan daha fazladır. Yıllara bakıldığında zaman ilçenin kasaba nüfusunda 2007 yılına kadar sürekli bir artış görülmektedir. Yıllar içerisinde köy nüfusunda dalgalanmalar olurken, kasaba nüfusunda artış gözlenmektedir. Köy nüfusundaki

azalma ilçenin, il merkezine ve çevre illere (Antalya, Burdur, Denizli) verdiği göçlerden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte ilçede nüfus artışı görülmektedir. Buradaki en büyük pay doğal nüfus artışına aittir. Bunun yanında ilçe kasaba ve köylerden de göç almaktadır. İlçenin 2000 yılı toplam nüfus sayısı 25.828 iken artış oranı (%) da 5.74'tür. Son yapılan 2007 yılı adrese dayalı nüfus sayımında bu sayıların düşmüş olduğu gözlenmektedir. Köy nüfusu 7.465 iken, kasaba nüfusu 5.524'e düşmüştür. Bu düşüş ilçenin nüfusunun azaldığını göstermemektedir. Belediyeler, nüfuslarına göre İller Bankası'ndan kişi başına yardım almaktaydı. Ancak 2007 nüfus sayımı ile gerçek nüfusları sağlıklı bir şekilde belirlenen belediyelerden nüfusları 2000'in altında olanların yardımları, 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ile kesilmiştir. Bu sayede ADNKS ile gerçek nüfus bilgileri elde edilmiştir. 5393 sayılı kanun gereğince Uluğbey kasabası; 2000 yılı nüfusu 3.507 iken, 2007 yılı nüfusu 992'ye düştüğü için belediye statüsünü kaybetmiştir. Yassıören kasabası da 2000 nüfusu 1.927 iken bu rakam 2007'de 690'a düştüğü için belediye statüsünü kaybetmiştir. Büyükkabaca kasabası nüfusu 2000 yılı itibariyle 4.479 iken, bu sayı 2007 yılı itibariyle 3.743'e düşmüştür. Ancak bu rakam 2000'in altında olmadığı için Büyükkabaca kasabası belediye statüsünü koruyabilmiştir. İlçede 2007 yılı itibariyle nüfusun cinsiyete göre dağılımı şöyledir: Kasabalarda 2.735 kadın ve 2.789 erkek olmak üzere toplam 5.524, köylerde ise 3.859 kadın ve 3.606 erkek olmak üzere toplam köy nüfusu 7.465'tir.

Şekil 1. Senirkent İlçesinin Yaş Piramidi.

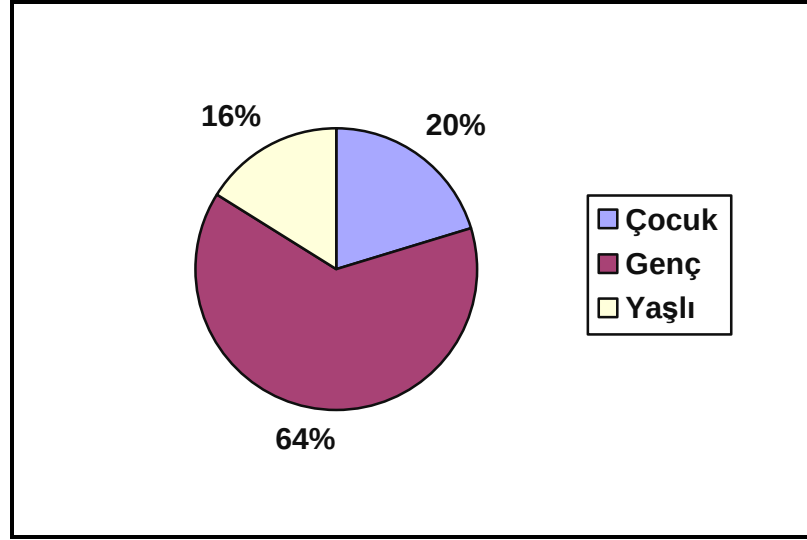
Tablo 2. Senirkent İlçesinin Yaş Grubuna Göre Toplam, Kadın ve Erkek Nüfus Dağılımı.

Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	856	449	407
4-9	924	461	463
10-14	855	445	410
15-19	952	518	434
20-24	1.058	599	459
25-29	925	451	474
30-34	840	441	399
35-39	788	390	398
40-44	758	380	378
45-49	758	372	386
50-54	809	378	431
55-59	720	345	375
60-64	656	301	355
65-69	541	224	317
70-74	640	275	365
75-79	488	193	295
80-84	340	143	197
85-89	59	22	37
90 +	22	8	14
Toplam	12.989	6.395	6.594

Kaynak: TÜİK ADNKS 2007 Verileri.

Senirkent ilçesinin yaş grubuna göre nüfus dağılımı incelenecek olursa, tablo 2.'de ve şekil 1'de görüldüğü üzere Türkiye ortalamasında olduğu gibi ilçe de genç nüfusa sahiptir. Toplam sayıya bakıldığında ilk sırada 20-24 yaş aralığı, ikinci sırada 15-19 yaş aralığı, üçüncü sırada 25-29 yaş aralığı gelmektedir. Bu sırayı daha sonra sırasıyla 0-4, 10-14 ve 30-34 yaş aralıkları izlemektedir. Erkek nüfusun dağılımında ilk sırayı aldığı 20-24 yaş aralığıdır. Bunu sırasıyla 15-19 ve 4-9 yaş aralıkları izlemektedir. 20-24 yaş aralığının ilk sırayı almasının nedeni, bu yaş aralığının ilçede bulunan yaklaşık 130 kişilik asker nüfusu da kapsamasıdır. Bu da 20-24 yaş grubundaki nüfusun fazla görünmesini sağlamıştır. İlçede genç nüfus oranı toplam nüfus içinde grafik 2.'de görüldüğü üzere en büyük paya sahiptir. Genç nüfus oranı 8.264'tür. Genç nüfustan sonra ikinci sırayı 2.635 ile çocuk nüfusu alırken son sırayı da 2.090 ile yaşlı nüfus almaktadır. Kadın nüfusun dağılımındaki ilk sırası 25-29 yaş aralığı olmakla birlikte bu sıralamayı 20-24 ve 4-9 yaş aralıkları izlemektedir. İlçe nüfusunun yaş yapısı genel olarak incelendiğinde zaman zaman ilçede genç

nüfusun kadın, erkek ve toplam nüfus oranlarında ilk sırayı aldığı görülmektedir. Toplam nüfus sayısında kadın nüfusunun fazla olmasını göç vermesine bağlayabiliriz. Tablo 2.'de görüldüğü üzere 50'li yaşlara kadar kadın ve erkek nüfusu dengeli bir dağılım sergilerken, 50'li yaşlardan sonra kadın nüfus oranı belirgin bir fark atmıştır. Bu da kadınların ortalama yaşam süresinin erkeklerde göre daha uzun olduğunu göstermektedir.

Grafik 2. Senirkent İlçesinde Nüfusun Yaş Yapısı.

1370 yılında köy olarak kurulan Senirkent, 1877 yılında Uluborlu'ya bağlı bir nahiye statüsüne geçerek belediye teşkilatına kavuşmuştur. 16 Haziran 1952 tarihinde 5959 sayılı kanun ile ilçe olmuştur (Halıcıoğlu, 1994).

Senirkent ilçe merkezinde 15 mahalle bulunmaktadır. İlçede Büyükkabaca, Yassıören ve Uluğbey isimlerinde 3 kasaba yerleşmesi; Başköy, Akkeçili, Garip, Gençali ve Ortayazı isimlerinde 5 köy yerleşmesi mevcut idi (Demirkaya, 1998). Ancak 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ile Uluğbey kasabası; 2000 yılı nüfusu 3.507 iken, 2007 yılı nüfusu 992'ye düştüğü için ve Yassıören kasabası da 2000 nüfusu 1.927 iken bu rakam 2007'de 690'a düştüğü için belediye statüsünü kaybetmiştir. İlçede 2007 yılı itibariyle kasaba yerleşmesi olarak bir tek Büyükkabaca kasaba yerleşmesi mevcuttur.

Harita 2. Senirkent İlçesinin Ulaşım ve Yerleşme Haritası.

Tablo 3. Köy Tipi ve Konumuna Göre Yerleşim Yeri Sayısı.

Köyün Konumu	Toplu Köy	Dağınık Köy
Ovada	2	-
Orman Kenarında	1	1
Dağda	1	-
Yamaçta	3	1
Vadide	1	1
Şehirlerarası Yol Kenarında	-	2
Orman İçinde	-	1
Göl, Gölet, Baraj Gölü Kenarında	-	2
Toplam	8	8

Kaynak: 1997 Köy Envanteri, 2002, DİE Matbaası, No: 2629, Ankara, ss. 4-5.

İlçede tablo 3.'te görüldüğü üzere toplu ve dağınık köyler bulunmaktadır. Araştırma sahası olarak seçilen Akkeçili köyü, göl kenarında kurulmuş dağınık köy grubunda yer almaktadır. Akkeçili Eğirdir Gölü'nün batı kıyısında kurulmuştur. Diğer araştırma sahası olan Uluğbey kasabası ise ovada kurulmuş olan toplu köy grubunda yer almaktadır. Uluğbey kasabası, Senirkent Ovası'nın batısında ova üzerinde kurulmuştur.

İlçede toplam bina sayısı 1997 köy envanterine göre 787'dir. Bunlardan 709'u konut amaçlı bina, kalan 78'i ise konut dışı bina olarak kullanılmaktadır. Konutlardaki taşıyıcı sistem olarak tercih edilen malzeme ahşap kagirdir. Bunu da sırasıyla yığma ve betonarme izlemektedir. İlçede konutlarda kullanılan yapı malzemesi en çok kerpiç olmak üzere çeşitlilik arz etmektedir. Kerpiçten sonra sırasıyla tuğla, taş ve briket konut yapı malzemesi olarak kullanılmaktadır. Araştırma sahasında çatı örtüsü malzemesi olarak en çok kiremit kullanılmaktadır. Diğer kullanılan malzeme ise topraktır. Bununla birlikte ilçede terash evler de mevcuttur.

Son yapılan 1997 yılına ait Isparta Köy Envanteri'ne göre konut amaçlı kat sayısı ikiye geçmemektedir. Toplamda 709 konut bulunurken; bunun 312'sini tek katlı binalar, 397'sini ise iki katlı binalar oluşturmaktadır (Devlet İstatistik Enstitüsü [DİE], 2002). Ancak 2008 yılı itibariyle genelde üç ve daha çok katlı binalar tercih edilmektedir.

Tablo 4. Senirkent İlçesindeki Yerleşim Birimlerinin Merkeze Uzaklıkları

Yerleşim Birimi	Merkeze Uzaklık (km)
Akkeçili	23
Başköy	11
Büyükkabaca	12
Garip	15
Gençali	21
Ortayazı	9
Uluğbey	3
Yassıören	5

Kaynak: Isparta Valiliği, Isparta İl Yıllığı, Isparta, s.159, 1996.

İlçede yer alan yerleşim yerlerinin hepsinin de ilçe ve ile karayolu bağlantısı vardır. Bu mevcut yollar asfalttır. Araştırma sahası olan Akkeçili köyünün ilçeye olan uzaklığı tablo 4'te görüldüğü üzere 23 km'dir. Diğer araştırma sahası Uluğbey kasabasının ilçeye olan uzaklığı ise 3 km'dir. Araştırma sahasının ilçeye yakın ya da uzak olmasının etkileri vardır. Uluğbey kasabasının ilçeye yakın olmasının olumlu etkileri görülmektedir. Sağlık sorunlarında, kasabada bulunan; ama faal olmayan sağlık evi yerine ilçedeki devlet hastanesi tercih edilmektedir. Yine halk kasabada pazar kurulmasına rağmen ilçe pazarından da alışveriş yapmaktadır. İlçe pazarının bir özelliği, pazar alışverişinin dua ile başlıyor olmasıdır. Cumartesi günü kurulan pazar, 47 yıldır dua ile başlamaktadır. Pazar duası, Pazar Camii'nin hoparlöründen halka duyurulmaktadır.

Senirkent ilçesinin ekonomisi daha çok tarıma dayanmaktadır. İlçede tarım arazisi dağılımında en büyük pay tarla alanına aittir. Daha sonra meyvecilik ve sebzeçilik faaliyetleri gelmektedir. İlçede tarımdan sonra gelen önemli geçim kaynağı hayvancılıktır. İlçede büyük ve küçükbaş hayvancılık yapılmakla birlikte arıcılık ve balıkçılık da yapılmaktadır.

İlçe sınırları içerisindeki ekilebilir arazi miktarı 2007 yılı verilerine göre toplam 156.070 dekar, Sulanabilir arazi miktarı 91.080 dekar, kurak tarım arazi miktarı 64.990 dekar, İlçede halen sulanabilen alan ise 65.560 dekar, Yapımı devam etmekte olan sulama kanallarının tamamlanması ile birlikte sulanabilen arazi miktarı 79.560 dekara ulaşacaktır. İlçede toplam ekili dikili alan 165128 dekar, ekili tarla ve sebze arazisi ise 76231 dekar, Ekilen ürünlerin başında ilk sırada 52.795 dekar ile tahıllar yer alırken, ikinci sırada 6.343 dekar ile sebzelikler yer almaktadır. Sebzeliklerden sonra ise sırasıyla endüstriyel bitkiler, baklagiller ve yumrulu bitkiler gelmektedir.

İlçede ekim alanı olarak en çok yer kaplayan tarla ürünü 40.870 dekar ile arpa gelmektedir. Arpayı sırasıyla 11.900 dekar ile buğday, 5.476 dekar ile şeker pancarı, fiğ, patates, nohut, fasulye, afyon, soğan ve mısır izlemektedir. Üretim en çok 29.130 ton olarak şeker pancarından sağlanmaktadır. Şeker pancarını sırasıyla 12.299 ton ile arpa ve 3.015 ton ile buğday izlemektedir. Elde edilen verim ise 5.367

kg ile şeker pancarında daha çoktur. Şeker pancarını sırasıyla 3.000 kg ile patates, soğan ve mısır izlemektedir.

İlçede tarımdan sonra gelen diğer önemli geçim kaynağı da hayvancılıktır. İlçede merkez ve köylerde toplam olarak 2007 yılı verilerine göre 2.878 adet büyükbaş, 29.520 adet küçükbaş hayvan ve 723 adet kümes hayvanı mevcudu bulunmaktadır. İlçede yetiştirilen hayvanlar; büyükbaş (sığır, tek tırnaklı), küçükbaş (koyun, keçi) ve kümes hayvanlarıdır (tavuk, hindi, ördek, kaz) . İlçede öncelikli olarak küçükbaş hayvancılık, daha sonra büyükbaş hayvancılık ve kümes hayvancılığı yapılmaktadır.

İlçede 2007 yılı içerisinde kesilen hayvan sayısı 917, et üretimi ise 126,23 tondur. İlçede 2007 yılı içerisinde sağılan hayvan sayısı 17.568 iken süt üretimi 4.371 tondur. İlçedeki mandırada 2007 yılına ait toplam süt üretimi 611 ton, işlenen süt miktarı 530 ton, beyaz peynir üretimi 93 ton, tereyağı üretimi ise 2,5 tondur. İlçedeki kümes hayvan sayısı 723 iken yumurta sayısı 73.970 adettir (Isparta Tarım İl Müdürlüğü, 2007). Ülkemizde son yıllarda meydana gelen kuş gribi vakaları ilçedeki kümes hayvancılığı faaliyetlerini olumsuz etkilemiştir. İlçede hayvan itlafı olmamıştır. Fakat kümes hayvancılığı faaliyeti eskisi kadar yoğun yapılmamaktadır. Bu bağlamda ilçede yetiştirilen kanatlı hayvan sayısı 2003 yılında 9.954 iken bu sayı 2007 yılında 723'e düşmüştür. İlçede elde edilen yumurta sayısı 2003 yılı itibariyle 587.000 adet iken bu rakam 2007 yılında 73.970'e kadar düşmüştür.

İlçede arıcılık da yapılmaktadır. İlçede toplam 306 adet arı kovanından ortalama olarak 3.060kg bal elde edilmektedir. Mevcut kovanların hepsi yeni tip kovanlardır. İlçede üretilen bal il merkezi ve çevre illere satılmaktadır.

İlçenin Eğirdir Gölü'ne kıyısı olmasıyla beraber balıkçılık da ilçe için bir geçim kaynağı olmuştur. Balıkçılık özellikle Eğirdir Gölü'ne kıyısı olan Gençali ve Akkeçili köylerinde yapılmaktadır. Balıkçılıkla geçinen aile sayısı 102 ve tekne sayısı 71 iken, 2007 yılında balıkçılıkla geçinen aile sayısı 255'e çıkarken tekne sayısı da yaklaşık iki kat artarak 141'e ulaşmıştır.

İlçede balıkçılık faaliyeti Eğirdir Gölü'nde yapılmaktadır. Ancak getirilen yasak ile balıkçılık faaliyeti durdurulmuştur. Isparta'da, Ulusal Sulak Alan Komisyonu (USAK) tarafından 27 Mart 2008 tarihinde onaylanan, Eğirdir Gölü Yönetim Programı çerçevesinde alınan kararla gölde 3 yıl boyunca balık avlanması

yasaklanmıştır. Ulaşılmak istenen amaçların başında; göl kirliliğini % 50 oranında azaltmak ve göldeki balık oranını üç katına çıkarmak yer almaktadır. Yine bu amaçlar doğrultusunda 29 Nisan 2008 tarihinde göle, yüz bin adet yavru sazan bırakılmıştır. Yasak kapsamında, bu yasağa uymayan kişilere 2008 yılı itibariyle 633YTL para cezası verilmesi uygun görülmüştür.

Senirkent ilçesinde büyük sanayi kuruluşu yoktur. Ancak ilçe merkezinde üç adet küçük ölçekte tekstil atölyesi bulunmaktadır. Daha çok Denizli'deki fabrikalara fason üretim yapan bu atölyelerde toplam 108 kişi istihdam edilmektedir. Bunun dışında ilçede bir de bordür ve büz atölyesi bulunmaktadır.

Senirkent ilçesinde turizm, kültür turizmi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu amaçla Senirkent ilçesinde merkezde her yıl Santral Mesireliği'nde Temmuz ayının üçüncü haftasında "Kocadağ Gençlik Şenliği" düzenlenmektedir. Uluğbey kasabasında her yılın Ağustos ayında "Veli Baba Sultan Âşıklar Gecesi ve Pilav Festivali" yapılmaktadır. Son olarak da Büyükkabaca kasabasında her yıl Eylül ayı içerisinde "Elma ve Kültür Festivali" düzenlenmektedir. Bu etkinliklere katılmak amacıyla ilçe kasaba ve köylerinden, çevre illerden ziyaretçiler gelmektedir.

İlçede tablo 5'te görüldüğü gibi Barla Sediri, Toros Sediri (üç adet) ve Ana Sedir adında beş adet tabiat anıtı bulunmaktadır.

Tablo 5. Senirkent İlçesindeki Tabiat Anıtları.

Adı	Köy/Belde	Yaş	Boy (m)	Çap (cm)	Çevre (cm)	Tescil Tarihi
Barla Sediri	Barla	320	15	190	570	1994
Toros Sediri	Küçükkapı	740	22	172	540	2002
Ana Sedir	Kapı Deresi	614	20	216	680	2002
Toros Sediri	Kapı Deresi	655	20	216	680	2002
Toros Sediri	Kapı Deresi	682	22	184	580	2002

Kaynak: Tuzcu, D., Zorlu, M., Büyükküpçü, T., 2006, Isparta Çevre Durum Raporu, Isparta İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Isparta, s. 205, (www.ispartacevreorman.gov.tr-17.11.2007)

2. ULUĞBEY KASABASININ GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Uluğbey kasabası, Senirkent Ovası'nın batı kenarında kurulmuştur. Uluğbey; doğusunda Akkeçili, batısında Küçükkabaca, kuzeyinde Dereköy ve Büyükkabaca, güneyinde ise Senirkent ilçe merkezi ile komşudur.

Uluğbey kasabası, doğusunda Köpek Tepesi (1097m), kuzeyinde Çalı Tepesi (1381m) ve Kara Tepe (1298m), batısında Ortacık Tepesi (1239m) ile çevrili Senirkent Ovası'nın batısında bulunmaktadır (Demirkaya, 1998).

Uluğbey'de yerleşimin olduğu en yüksek rakım 1105m, en düşük rakım ise 1041m'dir (Ersal, 2005). Uluğbey'in yüzölçümü 4278,1 hektardır (Demirkaya, 1998).

Harita 3. Uluğbey Kasabası Haritası.

Fotoğraf 1. Uluğbey Kasabasının Uydu Fotoğrafı

(<http://www.fallingrain.com/world/TU/33/Ulugbey.html> -18.09.2007).

Uluğbey kasabası, bağlı olduğu Senirkent ilçesinin iklim yapısına benzer özellik göstermektedir. Coğrafi konum olarak Akdeniz Bölgesi'nde bulunmasına rağmen iklim olarak İç Anadolu'da hakim olan karasal iklim özelliklerini yansıtır. Burada etkili olan faktör etrafının dağlarla çevrili olmasıdır. Bu dağların etkisiyle bölge, Akdeniz iklimi faktörlerine karşı korumalı kalmıştır. Bundan dolayı da bölgede yazlar sıcak ve az yağışlı, kışlar ise sert ve yağışlı geçmektedir.

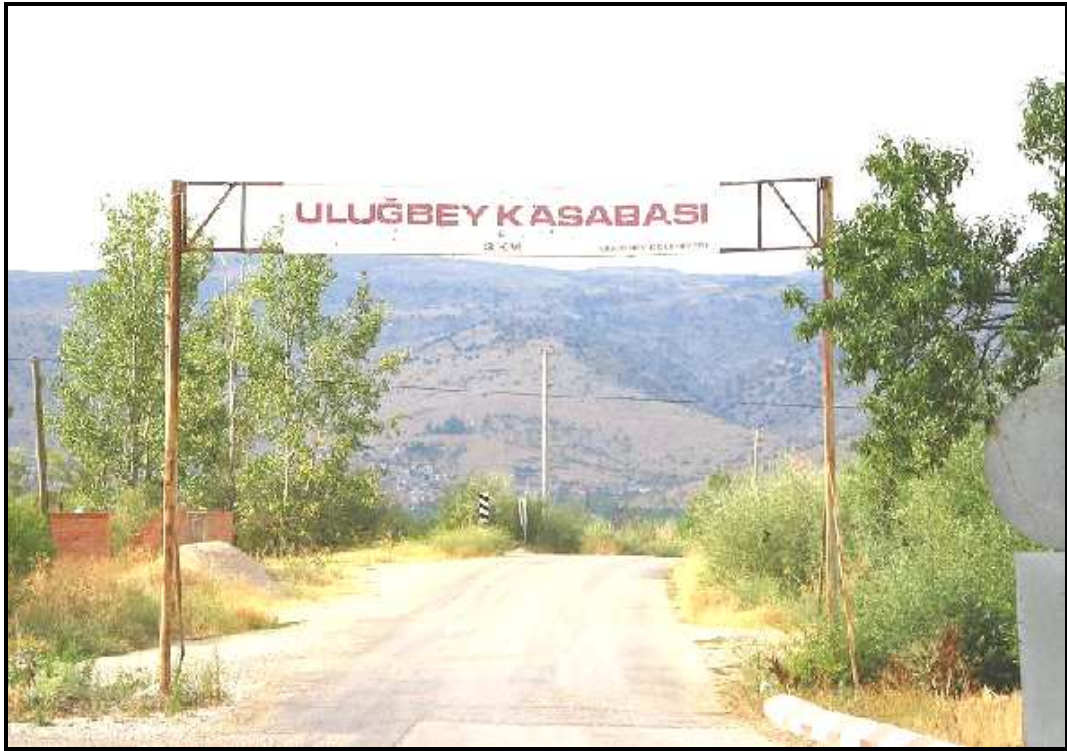
Araştırma sahasında devamlı bir akarsu yoktur; ancak kış aylarında yağışlarla akışa geçen dereler bulunmaktadır. Bu dereler; Kızıl Deresi, Küçük Dere ve Elaziz Deresi'dir. Bu derelerin yanında sahada Karaağaç ve Çevcan isimli iki pınar yer almaktadır.

Uluğbey kasabasının bulunduğu bölge 1071 Malazgirt Zaferi ile kapılarını Türklere açmış ardından da 1176 Miryakefalon Savaşı ile Uluğbey ve çevresi tamamen Türk egemenliğine girmiştir. Selçuklu döneminden sonra Hamitoğulları Beyliği'nin egemenliğine giren yerleşim birimleri Osmanlı'nın bölgeye hâkim olmasıyla Osmanlı egemenliğine geçmiştir. 1880 yılına kadar Isparta'nın ilçesi Uluborlu'ya bağlı bir köy olarak kalır, 1880 yılında ise Senirkent'in Uluborlu'ya bağlanmasıyla berber Senirkent Uluborlu'ya bağlı bir nahiye statüsü kazanır. Uluğbey de bu tarihten

sonra Senirkent'e bağlı bir köy konumuna gelir. Son olarak da 1958 yılında belediye statüsü kazanır; ancak nüfusunun 2000'in altına inmesinden dolayı 2007 yılı içerisinde belediye statüsünü kaybetmiştir.

Uluğbey kasabasının ilk adının Uluğn olduğu bilinmektedir. Daha sonra İllegp adını alan köyde 1948 yılında ihtiyar heyeti toplanmış ve köy adının Uluky ya da Uluğn olarak değiştirilmesini istemişlerdir. Bakanlık ise köy adını Uluğbey olarak değiştirmiştir (Karatürk, 1983).

Uluğbey kasabasında en önemli ekonomik faaliyet meyveciliktir. Kasabada daha çok elma ve kiraz yetiştiriciliği yapılmaktadır. Bununla birlikte bağcılık da ekonomide önemli bir yere sahiptir. Uluğbey bağlarında yetiştirilen zmler sofralık, kuru üzüm, sirke, pekmez, daha çok şarap, reel yapılarak değerlendirilmektedir. Yetiştirilen zmler Akdeniz bölge illerine pazarlanmaktadır.

Fotoğraf 2. Uluğbey kasabası girişinden bir görünüm.

Geçmiş yıllarda bağcılıkla geçinen ailelerin evlerinin bahçelerinde veya avlu kısımlarında fotoğraf 3'te görüldüğü üzere kasabada arık olarak adlandırılan bir yapı bulunurdu. Toplanan zmler bu arıklara doldurularak iğnenirdi. şişelere doldurulan üzüm suları şarap ve sirke yapımı için kullanılırdı.

Günümüzde de Uluğbey’de bağcılık devam etmektedir. Tekel, özelleşinceye kadar üzümleri satın alarak işlemekteydi. 2007 yılı içerisinde ise şarap fabrikaları Tekel’den çok daha düşük fiyat teklifinde bulunduğu için üzümleri halk kendisi şarap yapmaktadır. Kasabada günümüzde 75 tona yakın üzüm yetiştirilmektedir. Bu miktar geçmişte 500 ton kadar idi. Bunun sebebi bağların artık yavaş yavaş kuruması ve toprağın verimsizleşmesidir.

Uluğbey’de tarımdan sonra ikinci geçim kaynağı hayvancılıktır. Tarım kadar büyük bir öneme sahip olmasa da yerel halkın ihtiyacını karşılayacak kadar küçükbaş hayvan yetiştirilmektedir. Zaten kasabadaki halkın büyük bir kısmı memur veya emekli olduğu için ekonomik durumları da geçimlerini sağlamada yeterli gelmektedir.

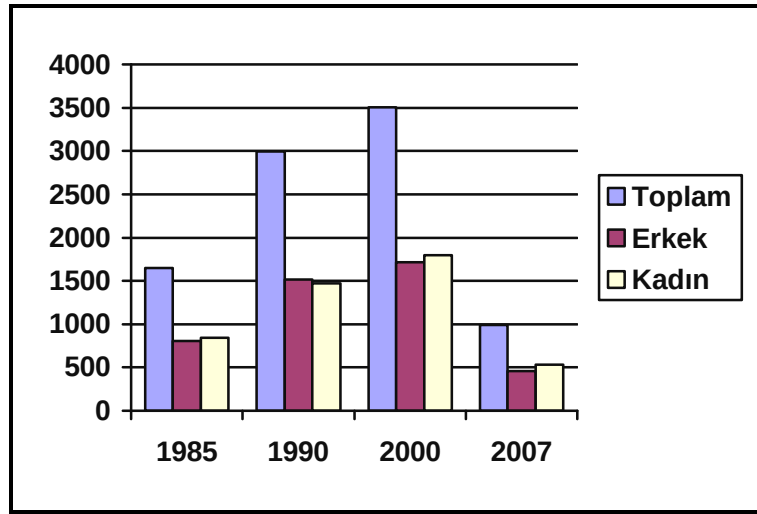
Fotoğraf 3. Üzüm ezmek için kullanılan bir arık.

Uluğbey kasabasının 1990 yılına ait nüfusu 2.993 iken 2000 yılına ait nüfusu ise 3.507’dir. Kasaba Isparta, Antalya, Denizli illerine ve Almanya’ya göç vermesine rağmen bir nüfus artışı gözlenmektedir. Bu da doğal nüfus artışının etkisini göstermekte gibi görünse de bu artışın asıl sebebini belediyelerin İller Bankası’ndan yardım alabilme çabasına bağlayabiliriz. Kasabanın 2007 nüfusu 992’dir. Son yapılan 2007 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’nde ise grafik 3.’te görüldüğü

üzere azalma olmuş gibi görünmektedir. Burada azalmadan bahsetmek doğru olmaz. Çünkü 1985 ve 2000 yılları arasındaki istikrarlı artış yerini 2007’de anormal bir azalışa bırakmış gibi görünüyor. Oysaki yapılan 2007 sayımı ile ilçe ve belediyelerin gerçek nüfus bilgilerine ulaşılmıştır. Dolayısıyla son sayımda nüfus azalışı olmamış, gerçek nüfus verileri sağlanmıştır. ADNKS ile nüfusu 992 olan Uluğbey, nüfusu 2000’den az olduğu için belediye statüsünü kaybetmiştir.

Kadın ve erkek nüfus oranı dengeli bir dağılım göstermektedir. Nüfus dağılımındaki kadın ve erkek oranı arasında belirgin bir fark olmamakla beraber, kadın nüfusu biraz daha fazladır.

Kasabanın tamamına yakın bir kısmını Alevi-Bektaşî inanca mensup kişiler oluşturmaktadır. Kasaba halkının çoğu çeşitli kamu kurumlarında çalışmış, emekli olmuş ve yurt dışından özellikle Almanya’dan kesin dönüş yapmış kişilerden oluşmaktadır.

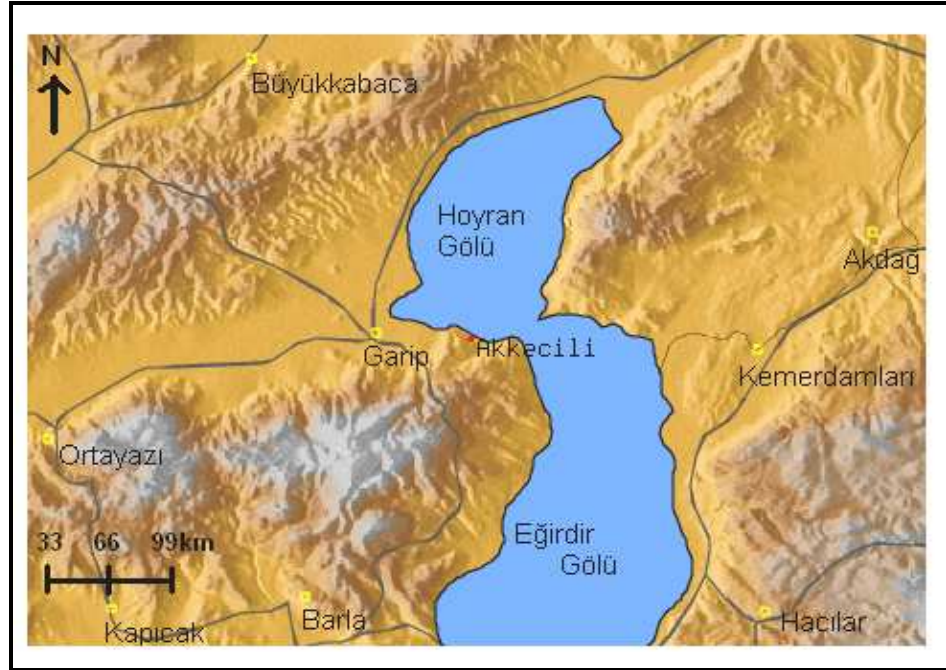
Grafik 3. Uluğbey Kasabasında Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı.

3. AKKEÇİLİ KÖYÜNÜN GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Akkeçili köyü, Eğirdir Gölü’nün batısında kurulmuştur. Doğusunda Eğirdir Gölü, kuzeyinde Hoyran Gölü, güneyinde Barla, batısında ise Garip ve Ortayazı köyleri ile komşudur.

Akkeçili köyü, Eğirdir Gölü kıyısındaki Dikmen Tepesi batısında ova üzerinde kurulmuştur. Akkeçili’nin doğusunda Dikmen Tepesi ve Sıyrıncak Sırtı, güneydoğusunda Gazelli Tepesi, güneyinde Orta Tepe, güney batısında Kurugöğsü

Tepesi ve batısında Doğan Tepesi bulunmaktadır. Akkeçili'nin yüzölçümü 2895,5 hektardır (Demirkaya, 1998). Eğirdir Gölü'nün batısında kurulmuş olması iklimin yumuşamasına etki etmiştir. Normalde iç bölge karasal iklim özelliklerini göstermesi gerekirken, Eğirdir Gölü'nün de etkisiyle iklim biraz daha ılıman özelliklere sahip olmuştur.

Harita 4. Akkeçili Köyü Haritası.

Fotoğraf 4. Akkeçili Köyü Uydu Fotoğrafı

(<http://www.fallingrain.com/world/TU/33/Akkeçili.html> - 18.09.2007).

Araştırma sahasında devamlı akan akarsu olmamakla birlikte, yağışlarla akışa geçen Kuyu Deresi mevcuttur. Kuyu Deresi ile birlikte sahada; Kürkbal, Gavur, Karanlık, Malbila ve Sarp dereleri de bulunmaktadır. En önemli su kaynağı ise doğusunda bulunan fotoğraf 5’te görüldüğü üzere köye çok yakın olan Eğirdir Gölü’dür.

Fotoğraf 5. Akkeçili köyünden Hoyran Gölü’nün görünümü.

Yörük aşiretine mensup olan Akkeçili Yörükleri konar-göçer hayat tarzını sürdürürken mevsimin ısınmasıyla beraber Antalya iline bağlı Serik ilçesinden Isparta’ya bağlı Senirkent ilçesine gelmekteydiler. Senirkent ilçesine gelen Akkeçili Yörükleri kış aylarını da Senirkent’te yaylada geçirmeye başlayınca 1940’lı yıllarda yerleşik düzene geçmeye başlamışlardır. Akkeçili köyü toprakları, ilk olarak Akkeçili Yörüklerine mensup olan kişilerce satın almış ve 5–10 hanelik bir yerleşik düzen kurulmuştur. Akkeçili köyü, 1978 yılından önce bugün Eğirdir ilçesine bağlı olan Barla’nın bir mahallesi iken, 1978 yılında Eğirdir’den ayrılarak hane sayısının da artmasıyla beraber Senirkent’e bağlı bir köy statüsüne kavuşmuştur. Günümüzde de köy statüsünü devam ettirmektedir.

Araştırma sahasının ekonomisinde ilk sırayı tarım almaktadır. Eğirdir Gölü’ne kıyısı bulunuyor olması köyün tarımda su ihtiyacını sağlamasında yardımcı

olmuştur. Araştırma sahasında kışların ılıman geçmesi küçük çaplı seracılık faaliyetine olanak sağlamıştır. Akkeçili Ovası'nda yetiştirilen ürünler de yerel pazarlarda ve çevre ilçelerde satılmaktadır.

Yetiştirilen ürünler arasında en çok pay arpa, buğday ve fasulyeye aittir. Bunların dışında köyde, sebze ve meyvecilik de yerel ihtiyacı karşılamak amacıyla yapılmaktadır. Özellikle elma, kiraz ve vişne yetiştiriciliği yapılmaktadır. Domates yetiştiriciliği de fotoğraf 6'da görüldüğü üzere küçük bir alanda yapılmaktadır. Köy halkı kendi bahçesine de fotoğraf 7.'de görüldüğü gibi ihtiyacını karşılayacak miktarda sebze ekmektedir.

Araştırma sahasının tek geçim kaynağı tarım değildir. Tarım kadar önem arz etmese de Akkeçili'de de hayvancılık faaliyeti yapılmaktadır. Akkeçili halkının konar-göçer hayat tarzını sürerken yaşamını devam ettirmesini sağlayan küçükbaş hayvancılık faaliyeti, yerleşik yaşama geçtikten sonra fotoğraf 8.'de görüldüğü üzere büyükbaş hayvancılık faaliyetine dönüşmüş olarak devam ettirilmektedir. Bununla birlikte büyük sürülere sahip olamasalar da halk kendi ihtiyacını karşılayacak kadar küçükbaş hayvan da beslemektedirler. Halk et, süt ve yağ ihtiyacını kendi hayvanlarından karşılarlarken ihtiyaç fazlasını da çevre ilçelere ve il merkezine pazarlamaktadır.

Fotoğraf 6. Akkeçili'deki domates seralarından bir görünüm.

Fotoğraf 7. Bahçeye yeni ekilmiş sebzelerden bir görünüm.

Fotoğraf 8. Akkeçili’de konar-göçer hayatın yürüyen ekonomisi olan hayvancılık faaliyeti yerleşik hayatta da devam ettirilmektedir. Hayvancılık faaliyetinden bir görünüm.

Akkeçili köyünde tarım ve hayvancılığın yanında ekonomiye katkı sağlayan diğer geçim kaynağı da balıkçılıktır. Araştırma sahasının Eğirdir Gölü'nün kıyısında olması balıkçılık faaliyetine uygun ortam sağlamıştır. Balıkçılık faaliyeti ile yaklaşık altı aile ilgilenmektedir. Avlanan balıklar içerisinde en çok sudak, sazan ve siraz gelmektedir. Bunun yanında gölde levrek ve kadife de avlanmaktadır. Balıkçılık ile uğraşan kişiler ağlarını fotoğraf 9.'da görüldüğü gibi kendileri örmektedirler. Köy halkı kendi tekneleri veya kiraladıkları teknelerle gölde avladıkları balıkları da çevre ilçe ve il merkezinde pazarlamaktadırlar. Kış aylarında gölden yeterli verimli alamayan köy halkı daha çok yaz aylarını avlanmak için tercih etmektedirler.

Ancak Ulusal Sulak Alan Komisyonu'nun (USAK) getirdiği avlanma yasağından, Akkeçili köyünde balıkçılıkla geçinen aileler olumsuz etkilenmiştir. Üç yıl sürecek olan av yasağına uymayan balıkçılardan 2008 yılı itibarıyla 633 YTL ceza alınacağı için halk da yasağı uymak zorunda kalmıştır.

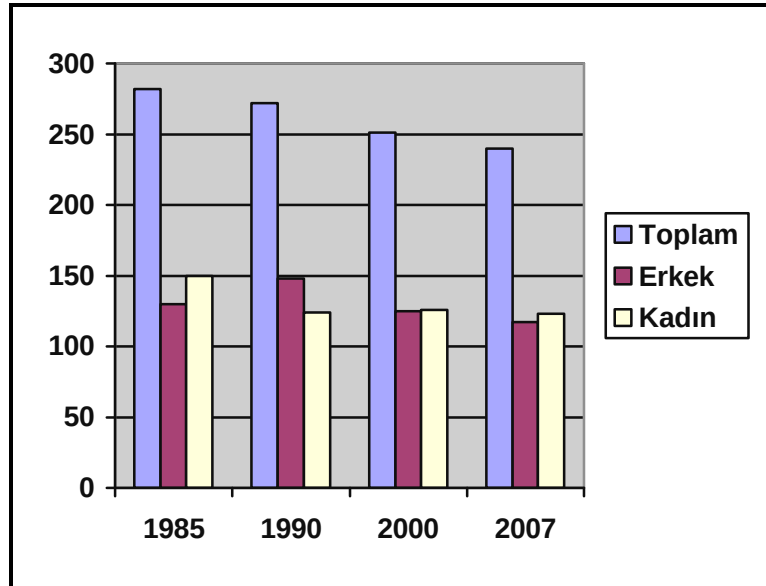
Akkeçili köyünün 1990 yılına ait nüfusu 270 iken grafik 4.'te görüldüğü üzere 2000 yılı nüfusu 251'e düşmüştür. Görüldüğü üzere köy göç vermektedir. Bu göçün sebepleri eğitim, sağlık ve iş olanaklarının yetersiz olmasıdır. Akkeçili köyü, başta Senirkent ilçe merkezi ve Isparta il merkezi olmak üzere Antalya, Denizli ve İstanbul illerine göçler vermektedir. Son yapılan 2007 yılı nüfus sayımına göre köyün nüfusu 240 olarak kaydedilmiştir. Bu gösteriyor ki yapılan nüfus sayımlarında elde edilen bilgiler Akkeçili köyü için tutarlı sonuçlar vermiştir.

Akkeçili köyü, konar-göçer Yörüklerin kurmuş olduğu ve bugün de yerleşik hayat tarzını benimsemiş olan Akkeçili Yörüklerinin yaşadığı bir Yörük köyüdür.

Araştırma sahası Malazgirt ve Miryakefalon savaşlarından sonra Selçukluların daha sonra Hamitoğulları Beyliği'nin ve sonra da Osmanlıların egemenliğine geçmiştir. Köyü, Akkeçili Yörüklerinin satın almasıyla birlikte köyde yerleşik bir düzen kurulmuştur. Bu sırada Eğirdir'e bağlı Barla'nın bir mahallesi olan Akkeçili köyü, 19.04.1978 tarihinde Senirkent'e bağlı bir köy statüsünü almıştır ve günümüzde de bu statüsünü devam ettirmektedir.

Fotoğraf 9. Balıkçılık faaliyeti için gerekli olan ağın örülmesinden bir görünüm.

Grafik 4. Akkeçili Köyünün Cinsiyete Göre Nüfus Dağılımı.

İKİNCİ BÖLÜM

ULUĞBEY KASABASI ile AKKEÇİLİ KÖYÜNDEKİ SOSYO-KÜLTÜREL BENZERLİKLER ve FARKLILIKLAR

1. EĞİTİM

Uluğbey’de bulunan okulun adı Uluğbey İlköğretim Okulu’dur. Okul, 1936 yılında kasabanın gayretleriyle, imece usulü kurulmuştur. Kasabada öğrenci sayısı yeterli miktarda olmadığı için 2003 yılında okul kapatılmıştır. Kasabada 2003 yılından itibaren beş yıldır taşınalı eğitim yapılmaktadır. Okuma çağına gelmiş olan öğrenciler kız-erkek ayrımı yapılmadan kasabaya 3km uzaklıkta olan Senirkent’teki okullara gitmektedirler. Belediyenin tahsis etmiş olduğu araç ile öğrencilerin okula ulaşımı sağlanmaktadır.

Yörük köyü olan Akkeçili köyünde de öğrenci yetersizliğinden dolayı kapatılan mevcut okul 1986 yılında kurulmuştur. Okul, 1997 yılında kapatılmıştır. Akkeçili’de de 11 yıldır taşınalı eğitim yapılmaktadır. Akkeçili’deki öğrenciler de kız-erkek ayrımı yapılmadan 23km uzaklıktaki Senirkent’te öğrenim görmektedirler.

Uluğbey kasabasında da Akkeçili köyünde de okumaya büyük önem verilmektedir. Okuma çağına gelen çocukları okula göndermektedirler. Uluğbey kasabasında aileler kendileri belli bir yaşam standardında yaşadıkları için çocuklarının da okumaları için çaba harcamaktadırlar. Akkeçili köyünde de aileler genelde tarım ve hayvancılık ile uğraşarak geçimlerini sağlamaktadırlar. Çocuklarının ise daha iyi bir hayat standardında olmaları için okumalarını istemektedirler.

Uluğbey kasabasında yetişmiş ve önemli görevlere gelmiş kişiler bulunmaktadır. Kasabada beş profesör, bir büyükelçi ve bir de vali yardımcısı yetişmiştir. Aynı

zamanda her iki araştırma sahasında da birçok öğretmen, doktor ve mühendis bulunmakla birlikte bu kişiler çeşitli il merkezlerinde ikamet etmektedirler.

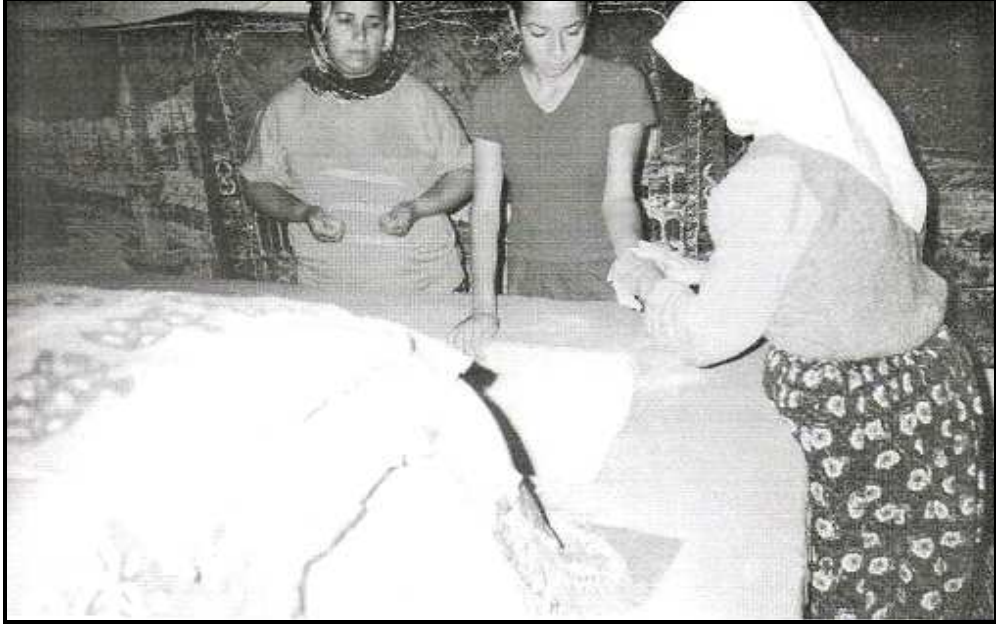
2. SAĞLIK

Uluğbey’de aile hekimliği sistemine geçilmesiyle beraber doktor, salı ve perşembe günleri olmak üzere haftada iki gün gelmektedir. Kasabada bir de doktor lojmanı bulunmaktadır. Acil bir sağlık problemi olduğu zamanlarda kasaba halkı 3km mesafede olan Senirkent Devlet Hastanesi’ne gitmektedirler. Kasabaya Almanya’daki Uluğbeyliler Derneği’nce bir ambulans alınarak belediyeye bağışlanmıştır. Bu ambulans, aile hekimliğine geçildikten sonra cenaze aracına çevrilmiştir.

Akkeçili köyünde de sağlık ocağına doktor on beş günde bir olmak üzere Salı günleri gelmektedir. Ani sağlık problemleri durumunda köy halkı kendi imkânları ile Senirkent’e ulaşmaktadırlar.

Uluğbey kasabasında sağlık problemlerine karşı geliştirilmiş tedavi yöntemleri olmamakla birlikte kasabadaki yatırlardan şifa beklenmektedir. Veli Baba Türbesi’nde bulunan Gül Baba makamındaki toprak ziyaretçiler tarafından şifa beklentisiyle fotoğraf 10.’da görüldüğü üzere vücutlara sürülmektedir.

Ahdıbek erenlerinin yatırındaki taşta bulunan oyuğun kol ve diz ağrılarına iyi geldiği inanılmaktadır. Ağrıları geçirmek amacıyla fotoğraf 11.’de ve fotoğraf 12.’de görüldüğü üzere yatır taşlarındaki oyuklara kol veya diz yaslanarak ağrıların geçeceğine inanılmaktadır.

Fotoğraf 10. Gül Baba makamındaki toprağın vücuda şifa amacıyla sürülmesinden bir görünüm (Ersal, 2005).

Fotoğraf 11. Ağrılara iyi geldiğine inanılan taşa kolunu sokan kadından bir görünüm (Ersal, 2005).

Fotoğraf 12. Ağrıya iyi geldiğine inanılan taşa dizini yaslayan ziyaretçiden bir görünüm (Ersal, 2005).

Akkeçili köyü halkı yerleşik hayata geçmeden önce konar-göçer bir yaşam tarzı sürdürdüğü için, yaşanan sağlık problemlerine ilk müdahaleyi kendileri yapmışlardır. Bu tür durumlar için geliştirmiş oldukları tedavi yöntemlerini günümüzde de kullanmaktadırlar. Bu yöntemlerin bazıları şunlardır;

Konar-göçer yaşam tarzında en çok karşılaşılan sağlık problemi kırık ve çıkıklardır. Vücutta kırılan veya çıkan bölge düz bir hale getirildikten sonra, kırık boyunu geçecek bir tahta ile bağlanır. Üzerine de sabun tozu ve yumurta akından hazırlanan macun alçı şeklinde sürülür.

Ağrılar için; koyun derisine koyunun iç yağının bal ile karıştırılmasıyla elde edilen sıvı sürülerek ağrıyan bölgeye bağlanır. Yine diz ağrıları için; haşlanmış olan lahana yaprağı dize bağlanır. Baş ağrısı için; bütün bir patates halka şeklinde dilimler haline getirilerek üzerine kahve serpilir ve altına bağlanır.

Vücutta oluşan açık bir yara var ise o yaranın üzerine ocak külü dökülerek yara sarılır. Bu kül her oaktan alınamaz. Seçili bir ocak vardır, sadece bu ocağın külleri kullanılabilir. Ocak sahibi ölmüş ise o ocakta yaşayan diğer bir ferde geçer ocaklık, ocak sahibi yaşlı ise o ocakta bulunan genç birisine el verir.

Burun kanamalarına karşı; yumurta kabuğu kül haline getirilir ve burun kanamasında bu kül buruna çekilir.

3. MESKENLER

Uluğbey kasabası etrafı dağlarla çevrili bir arazi üzerine kurulmuştur. Toplu dokulu bir yerleşme yapısına sahiptir. Böyle bir yapıyı gerektiren en önemli faktör yer şekilleri ile beraber kasabada su kaynaklarının kısıtlı olmasıdır.

Fotoğraf 13. Uluğbey kasabasından bir görünüm.

Akkeçili köyü Eğidir Gölü'nün batısında kurulmuştur. Bununla beraber köy, düzlük bir alanda kurulduğu için ve su sıkıntısı çekmediği için Uluğbey kasabasına nazaran biraz daha gevşek dokulu bir yerleşme söz konusudur. İmkânların el verdiği ölçüde dağınık bir yapı arz etmemesinin sebebini; küçükbaş hayvan sürüleri beraberinde mevsimlere göre farklı otlaklar arasında hayat süren Yörük aşiretlerinin küçük obalara ayrılarak, ekip biçmeye uygun buldukları tarım alanları üzerinde yerleşik hayata geçtikleri sırada birlikte hareket etmenin gücünü devam ettirmelerine bağlayabiliriz.

Uluğbey kasabasında meskenler fotoğraf 14.'te görüldüğü gibi taş malzeme kullanılarak yapılmıştır.

Fotoğraf 14. Uluğbey kasabasındaki taş meskenlerden bir görünüm.

Uluğbey kasabasındaki eski meskenlerde fotoğraf 15.'te görüldüğü üzere genelde ahşap malzeme kullanılmıştır. Evlerin giriş katında kullanılan yapı malzemesi kerpiç iken üst katta ahşap malzeme kullanılmıştır. Evler günümüzde olduğu gibi iki katlı yapılmıştır.

Fotoğraf 15. Eski bir Uluğbey kasabası evinden bir görünüm.

Akkeçili köyünde ise geçmiş yıllarda kullanılan yapı malzemesi fotoğraf 16.'da görüldüğü üzere kerpiçtir. Evin gövde kısmında kerpiç malzeme kullanılırken, çatı kısmında ahşap malzemeler de kullanılmıştır.

Fotoğraf 16. Eski bir Akkeçili köyü evinden bir görünüm.

Akkeçili köyünde günümüzde ise fotoğraf 17.'de görüldüğü gibi meskenlerde kullanılan malzeme kerpiç ve taşır.

Fotoğraf 17. Akkeçili köyündeki konutlardan bir görünüm.

Her iki araştırma sahasındaki konutlarda çatı mevcuttur. Akkeçili köyünde fotoğraf 18.'de görüldüğü üzere çatı, genellikle evde sürekli kullanılmayan ev gereçleri ve birtakım gıda malzemelerinin depolanması amacıyla kullanılmaktadır.

Fotoğraf 18. Akkeçili köyünde mevcut olan çatıya ev içinden uzatılmış bir merdiven yardımı ile çıkılmaktadır. Ev çatısından bir görünüm.

Uluğbey kasabesindeki evlerde fotoğraf 19.'da görüldüğü üzere teras bulunmaktadır; teraslarda genellikle bulgur, tarhana, biber gibi birtakım gıdalar kurutulmakta ve asma yetiştirilmektedir.

Uluğbey kasabasında evler genellikle iki ve daha çok katlıdır. Bunun sebebi ise evlenen çocukların bir üst kata yerleştiriliyor olmasıdır. Akkeçili köyünde ise evler tek katlı olmakla birlikte iki katlı evlere de rastlanmaktadır.

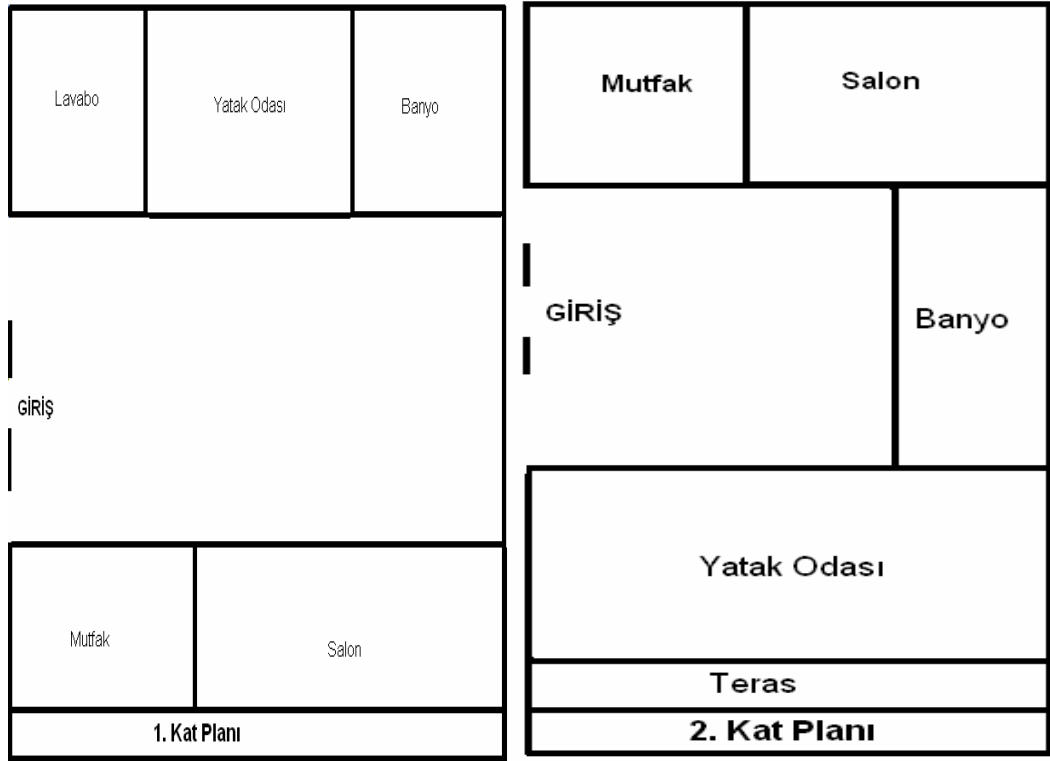
Alevi-Bektaşî kasabası olan Uluğbey'deki evlerin planları şekil 2'de görüldüğü üzere şu yapıdadır; birinci katta girişin sağ tarafında mutfak ve büyük bir salon bulunur. Girişin sol tarafında sırasıyla lavabo, yatak odası ve banyo vardır. Bütün odalar girişteki büyük hole açılmaktadır. İkinci katta ise girişte yine bir hol

bulunmaktadır. Girişin solunda mutfak ve bir salon, sağında ise büyük bir yatak odası vardır. Girişin karşısında banyo bulunmaktadır. Yatak odasından geniş terasa çıkılmaktadır. İkinci katta ayrı bir lavabo bulunmamaktadır. Bunun yerine geniş bir banyo bulunmaktadır.

Fotoğraf 19. Uluğbey kasabasında ev terasından bir görünüm.

Akkeçili köyündeki evlerin planları şekil 3'te görüldüğü gibi; girişte geniş bir hol bulunmaktadır. Girişin solunda bir mutfak ve banyo, sağında ise iki tane yatak odası bulunmaktadır. Evde salon için ayrı bir oda yoktur. Her odanın açıldığı hol aynı zamanda salon olarak kullanılmaktadır. Lavabo kimi evlerde dışarıda olmakla beraber kimi evlerde de banyo ile birlikte kullanılmaktadır.

Şekil 2. Uluğbey kasabasındaki iki katlı bir evin planı (Ölçeksiz).

Şekil 3. Akkeçili köyündeki tek katlı bir evin planı (Ölçeksiz).

Uluğbey kasabasında evlerin yanında herhangi bir eklenti bölüm bulunmamaktadır. Akkeçili köyünde ise fotoğraf 20.'de görüldüğü şekliyle bu yapılar mevcuttur. Bu bölümler odunluk şeklinde kullanılmaktadır.

Fotoğraf 20. Akkeçili’de eklentili bir yapıya sahip bir ev görünümü.

Akkeçili köyünde evlerin bahçesinde meskenden ayrı olarak yapılmış olan ve içerisinde traktör, motor gibi araçların ve birtakım tarım araç gereçlerinin bulunduğu fotoğraf 21.’deki gibi ahşap bir yapı daha vardır.

Fotoğraf 21. Akkeçili’de araçevi olarak adlandırılan ahşap yapıdan bir görünüm.

Akkeçili köyünde bahçe içinde evin karşısında bulunan büyükbaş hayvanlar için ahır olarak kullanılan fotoğraf 22.'deki gibi küçük bir hayvan barınağı da bulunmaktadır.

Fotoğraf 22. Akkeçili’de evden ayrı bulunan ahırdan bir görünüm.

4. BESLENME

Uluğbey kasabasında sebze, meyve ve günlük gıda ihtiyacı pazardan veya Senirkent’ten karşılanmaktadır. Kasaba halkı geçmiş yıllarda ekmeğini kendisi yaparken, günümüzde Senirkent’ten gelen ekmekleri tüketmektedirler. Uluğbey’de yetiştirilen kiraz, üzüm ve elma gibi ürünler de ilçe pazarlarında satılmaktadır.

Uluğbey kasabasına özgü bazı yemekler şunlardır;

Haşgaşlı Pelte; su, haşhaş, un ve pekmezin (pekmez yerine şeker de olabilir) kaynatılmasıyla elde edilir.

Sızma; hayvanın karın bölgesinin yağı kıyma ile kavrulur ve soğumaya bırakılır. Kalıp haline gelen malzeme bir sepet veya dolapta muhafaza edilir. Tüketileceği zaman ısıtılarak servis yapılır.

Etbananağı; kemikli et haşlanır. Ayrı bir yerde de kuru yufka parçalanarak tepsiye dizilir ve üzerine sıcak olan haşlanmış et suyu ile ilave edilir.

Derdimalan; kuru yufkalar küçük parçalar halinde geniş bir tabağa yerleştirilir. Bir tencerede de kaymak, koyun yağı ile eritilir, içine aynı ölçüde karıştırılan pekmez ve kaynamış su eklenerek yufka üzerine dökülerek soğumaya bırakılır.

Arapaşı; bütün bir tavuk haşlanır ve kemikleri ayrılır. Sos için ayrı bir tencerede salça, domates kurusu, haşlanmış kuru biber kavrulur ve içine haşlanan tavuğun suyu dökülür. Kaynayan sos ateşten alınmadan önce tavuk etleri eklenir ve sos hazırlanmış olur. Hamurun yapılışı; arpa unu elenerek kaynamış su içine yavaşça bırakılarak pişirilir ve tuz ilave edilir. Pişen hamur, fotoğraf 23.'te görüldüğü gibi derin ve geniş bir kabın ortasına yerleştirilir ve üzerine hazırlanan sos ilave edilerek servis yapılır.

Fotoğraf 23. Uluğbey'e özgü arapaşından bir görünüm.
(http://www.ulugbey.de/index.php?ind=gallery&op=foto_show&ida=180-13.10.2007)

Akkeçili köyünde günlük yiyecek ve içecek ihtiyacının bir kısmı ekilen ürünlerden karşılanırken bir kısmı da yetiştirilen hayvanlardan karşılanmaktadır. Bununla birlikte meyve ihtiyacı da cuma günü kurulan pazardan karşılanmaktadır. Kurulan pazarda yaz aylarında sebze pek bulunmamaktadır. Çünkü köy halkı evlerinin bahçelerinde ihtiyaçlarını karşılayacak kadar sebze ekmektedir. Yetiştirilen bu sebzelerin de ihtiyaç fazlası ilçe pazarlarında satılmaktadır. Akkeçili’de köy halkının çoğu ekmeğini kendileri taş ocak olarak adlandırdığı ocaklarda yapmaktadırlar. Her öğünde mutlaka tüketilen yufkalar da fotoğraf 24.’te görüldüğü üzere bu taş ocaklarda yapılmaktadır. Ocakta yer alan sac altı küllenerek pişirme yapılır. Buradaki amaç yapılan ekmek ve yufkaların saca yapışmasını engellemektir.

Yörük Akkeçili köyüne özgü bazı yiyecekler şunlardır;

Kölle; buğday, fasulye, nohut ve baklanın haşlamasıyla elde edilir.

Süt Dolazı; sütün kaymağı alınır. Unla karıştırıldıktan sonra koyulaşana kadar pişirilir.

Ekmek Dolazı; ekmek suda iyice kaynatılır. Daha sonra üzerine eritilmiş tereyağı dökülür.

Yepinti; koyun sütün içerisine yoğurt ilave edilerek, koyulaşınca kadar pişirilir. Piştikten sonra içine tuz atılır. Çorba olarak içilir.

Çileme Çorbası; un, su ile hamur haline getirilir. Ovalanarak şehriye haline getirilir. Sonra soğan ve yağla kavrulur. Kırmızıbiber ilave edilir. Çorba olarak pişirilir.

Fotoğraf 24. Yufka ve taş ocaktan bir görünüm.

5. SOSYAL HAYAT

5.1. NİŞAN, KİNA GECESİ ve DÜĞÜN

Yörük köyü olan Akkeçili’de kız istendikten sonra olumlu cevap alınırsa erkek tarafının beraberinde getirmiş olduğu şerbet içilir. Cevap alınıp söz kesildikten bir gün sonra erkek tarafınca seçilen bayanlar kız evine giderek kıza “beylik” adı verilen bir nişan takarlar. Bu nişan elbise ya da altın, gümüş gibi bir ziynet eşyası da olabilmektedir.

Akkeçili köyünde kız üzerinden alınan başlık parası yoktur. Başlık parasını kızlarına değer biçme olarak algıladıkları için bu geleneğe tamamen karşıdırlar. Düğün için alınan eşyalarda bir zorunluluk yoktur. Kız ve erkek evi ortak olarak masrafları karşılamaktadırlar. Düğünde resmi nikâhtan önce imamın eşliğinde bir dini nikâh kıyılır.

Düğünden önce bir davetli listesi hazırlanır. Bu liste ile misafir dağılımı yapılır. Başka köylerden gelecek olan misafirler köy halkının evine yerleştirilir. Evine

misafir kabul eden kişiye “oda sahibi” denir. Düğün sahibi odacılara birer hediye gönderir. Bu hediyeye “yol” adı verilir. Bu yollar kâse, bardak, şeker, kahve vb. şeyler olabilmektedir. Oda sahibi kişiler düğüne gelen misafirlerin her türlü işi ile üç gün boyunca yani düğün bitene kadar ilgilenirler. Bu oda âdeti daha çok başka köyler arasında kız alınıp veriliyorsa uygulanan bir gelenektir.

Düğün Yörük köyünde üç gün sürmektedir. Cuma günü öğleden sonra başlayan düğün, Pazar günü sona erer. Düğünün ilk günü yani Cuma günü bayrak dikilir. Bu bayrak hem kız evinde hem de erkek evinde olur. Bayrak dua ile dikilir. Gençler arasından bir bayrakçı seçilir ve o seçilen kişi gelen misafirleri karşılar. Cuma akşamı eğlence yapılır, yemek verilir, oyunlar oynanır. Cumartesi günü kına gecesi olur. Kına gecesi kız evinde olur ve sadece bayanlar katılır. Kına gecesinde gelinin eline bir büyüğü tarafından kına yakılır, oyunlar oynanır. Pazar günü yani gelinin gideceği gün çeyizler kapı önüne çıkarılır. Gelen misafirler gelinin çeyizine bakarlar. Buna “çeyiz görme” adı verilir. Daha sonra gelin kınalı ve duvaklı olarak evden çıkar. Ama kapıda gelinin kardeşi veya bir yakını gelinin evden çıkmasına izin vermez. Kapıyı tutan kişi ancak belli bir miktar ile ödüllendirildikten sonra gelinin çıkmasına izin verir. Gelin evden çıkarken arkasından soğuk su serpilir. Buradaki amaç gelinin baba evinden soğuyarak kendi evine alışmasıdır. Yine gelin evden çıkarken üzerine arpa, buğday gibi tahıllardan serpilir. Buradaki amaç ise gelinin gittiği yere bereket götürmesini sağlamaktır. Düğün bittikten sonraki gün yani pazartesi günü sadece bayanlar toplanarak gelini kendi evinde ziyaret ederler. Bu ziyarete “baş bağlama” veya “duvak açma” adı verilir. Bu ziyaretin amacı gelinin çarşafını görmektir. Bu ziyaret ile de düğün artık sona ermiş olur.

Alevi-Bektaşî kasabası olan Uluğbey’de de düğün üç gün sürmektedir. Kız ailesi evlilik için onay verdikten sonra söz kesilir. Resmi nikâh öncesi mutlaka bir dini nikâh yapılır. Dini nikâhı eğer dedelerden biri varsa o kıyar, eğer dede yoksa yaşlı bir aile büyüğü kıyar. Daha sonra dede nikâh için hazırlanmış şerbetten bir bardak alır ve yarısını geline yarısını da damada içirir. Burada gelin ve damadın yedikleri içtikleri ayrı gitmesin diye bu şerbet içirilir. Şerbetten dini nikâha gelen kişilere de dağıtılır ve dini nikâh sona erer. Perşembe akşamı düğün evinde toplanılır. Buna “danışık” ismi verilir. Burada düğünü organize edecek olan genç görevliler seçilir. Cuma günü bayrak dikilir. Bayrak sadece gelinin gireceği eve

dikilir. Daha sonra ilan verilir. Belediyeden yapılan anons ile komşular düğüne davet edilir. Cuma günü davulun çalması ile düğün de başlamış olur. Yine aynı gün düğün için “oku” yani hediye dağıtan okuyucular evleri dolaşarak halkı düğüne davet ederler. Düğün sahibi maddi gücüne göre oku dağıtır. Yakın akrabalara şalvarlık kumaş veya gömlek dağıtılırken, komşulara da eşarp veya havlu dağıtılmaktadır. Cuma akşamı eğlenceler olur ve yemek dağıtılır. Cumartesi sabahı dedeler damadı giydirirler. Duası okunarak giydirilen damatla beraber sadece erkeklerce yemek yenir. Cumartesi akşamı ise kına gecesi olur. Kına gecesinde erkekler de olmaktadır. Kına yakılırken gelin ortaya oturtularak başının üzerine etrafı pullarla işlenmiş olan kırmızı bir yazma gerilir. Bu yazma üzerine davetliler gönüllerinden ne koparsa o kadar para atarlar. Bu geleneğe “bahşiş toplama” adı verilir. Damada da kına yakılmaktadır. Damat kınası avuç içine ya da serçe parmağına yakılmaktadır. Burada dikkat edilen nokta kınayı yakan kişinin başının bağlı olmasıdır. Boşanmış veya bekâr kişilere kına yaktırılmaz. Pazar günü gelin baba evinden çıkmadan önce fotoğraf 25.’te görüldüğü gibi dua okunmaktadır. Bu duada bayanlar da erkekler de yer almaktadır.

Fotoğraf 25. Gelin evden çıkarılırken dua okumasından bir görünüm.

(http://www.ulugbey.de/index.php?ind=gallery&op=foto_show&ida=48
-13.10.2007)

Gelin evden çıkarılır ve ata bindirilir. Gelin, Uluğbey kasabasında bulunan Veli Baba Sultan Türbesi'ne ve camiye dua okuması için fotoğraf 26.'da görüldüğü gibi at ile götürülür.

Türbe ziyaretinden sonra gelin aynı yoldan değil de farklı bir yoldan evine doğru götürülür. Amaç geçtiği yoldan bir daha geçirmeyerek evde de sözünü geçirmesini sağlamaktır.

Fotoğraf 26. Gelinin at ile evden çıkarılmasından bir görünüm.

(http://www.ulugbey.de/index.php?ind=gallery&op=foto_show&ida=45-13.10.2007)

Damat, eve girmeden önce kapının önüne kadar gelen davetlilere fotoğraf 27'de görüldüğü üzere çerez saçımında bulunur. Buradaki amaç evin bereketli olmasını sağlamaktır.

Düğüne gelen tüm davetliler, damadı ve gelini evlerine kadar uğurlarlar ve çerez saçımından sonra fotoğraf 28'de görüldüğü üzere yeni evlenen çift uğurlanır.

Fotoğraf 27. Damadın eve girmeden önce evinin bereketini sağmak için, gelen davetlilere çerez saçımından bir görünüm.

(http://www.ulugbey.de/index.php?ind=gallery&op=foto_show&ida=46-13.10.2007)

Fotoğraf 28. Gelin eve girerken bir görünüm.

(http://www.ulugbey.de/index.php?ind=gallery&op=foto_show&ida=49-13.10.2007)

Gelinin başına son gün, özel yapılmış ve renkli aksesuarlarla süslenmiş olan bir fes, fotoğraf 28.'de görüldüğü gibi takılır. Yine gelinin kullandığı diğer aksesuarlar fotoğraf 29.'da gösterilmiştir.

Fotoğraf 29. Gelinin kına gecesinde başına gerilen pul işlemeli yazmadan, gelinin düğünde kullandığı festen ve gelin atını süslemek için kullanılan simlerden bir görünüm.

Fotoğraf 30. Gelin odasından bir görünüm.

Düğün bittikten sonra ertesi gün “duvak günü” olur. Daha önceden yapılmış olan buğday ve ceviz aşısı olarak bilinen tatlı, gelini görmeye gelen misafirlere ikram edilir ve böylece düğün artık bitmiş olur.

Uluğbey kasabasında da Akkeçili köyünde olduğu gibi kız verirken başlık parası isteme geleneği yoktur. Geçmiş yıllarda daha içe dönük bir yapı arz eden Alevi-Bektaşî mensubu Uluğbeyli halkı, artık Sünnî kesimden ve hatta yurt dışından dahi kız alıp vermektedirler.

5.2. SÜNNET TÖRENİ

Uluğbey kasabasında sünnet töreni üç gün sürmektedir. Cuma günü başlayan sünnet töreni pazar günü son bulmaktadır. Kasabada sünnet törenlerinde, kirveliğe ayrı bir önem verilir. Kirveye saygı gösterilir. Kirve, sünnet esnasında çocuğu tutan ve korkmaması için onu yüreklendiren kişidir. Kirve, çocuk üzerinde anne ve babadan sonra hak sahibi olarak görülmektedir.

Çocuğu sünnet olacak olan aile, kirvelik için seçtiği kişiyi çocuklarıyla beraber ziyarete gider. Kişiyi kirvelik teklifinde bulunurlar. Kirveliğe davet edilen kişi örf ve adetlere uyarak daveti kabul etmek zorundadır. Daveti kabul etmeyen kişi halk

tarafından kınanır. Zaten aileler genellikle güvendikleri kişilere kirvelik teklifinde bulunurlar ve davetleri kabul edilir. Kirvelikte yakın bir bağ kurulduğu düşünülür ve kirve olarak seçilen kişinin çocukları ile sünnet olan çocuk ve kardeşleri arasında bir evlilik yaşanmaz. Kirve ekonomik gücü elverdiğince düğün masraflarına katkıda bulunur ve kirveliliğini yaptığı çocuğu yaşamı boyunca korur.

Sünnet düğününe bir hafta kala kirveye gidilerek sünnet günü belirlenir. Sünnet düğününün ilk gününde davetliler toplanır, sofralar kurulur ve yemekler dökülür. Gecesinde müzik eşliğinde eğlence düzenlenir. İkinci günün akşamında çocuk sünnet edilir. Sünnet olan çocuk, daha önceden hazırlanmış olan yatağına getirilir. Önce kirve daha sonra da gelen davetliler çocuğun hediyelerini verirler. Sünnetin son gününde yine eğlenceler devam eder. Sünnetten önce hazırlanmış olan ve “Muhammed’in Kalburu” olarak adlandırılan bir tepsi getirilir ve üzerine havlu serilir. Sünnet düğünü sona ererken önce kirve ve çocuğun yakın akrabaları başta olmak üzere davetliler tepsiye gönüllerinden koptuğu miktarda (5-10YTL) para atarlar. Toplanan bu para (yaklaşık 200YTL), düğüne gelen dedeler (Alevi-Bektaşî büyüklerine verilen addır. Dedeler, sosyal hiyerarşinin en üstünde yer alır.) tarafından, sünnetçiye ve düğünde hizmet etmiş olan kişilere dağıtılmaktadır.

Araştırma sahasında sünnet için belirli bir zaman yoktur; ama matem ayı olarak kabul edilen Muharrem ayında yas tutulduğu için eğlence ve düğünler bu ay içerisinde yapılmaz.

Akkeçili köyünde sünnet üç gün sürer. Cuma günü başlar ve pazar günü son bulur. Düğün öncesinde yenge olarak adlandırılan yakın bayan akrabalar gelerek sünnet çocuğunun yatağını süsler. Yine yenge olarak adlandırılan bu kişiler komşuları, düğün sahibi adına kına veya şeker ile tekrar düğüne davet ederler. Çocuğun sünnet kıyafetini ve yakın akrabaların elbiselik kumaşlarını baba alır, akrabalarına hediye olarak götürür.

Cuma günü yani sünnetin ilk günü, çocuk sünnet kıyafeti ile akrabalarının elini öper ve onlar da gönüllerinden koptuğu kadar para verirler. (Verilen bu para düğünde takılan paradan hariçtir.) Cumartesi günü eğlenceler yapılır. Cumartesi akşamı kına gecesi olur. Yengeler çocuğun ellerine kına yakar. Son günde ise sünnet olacak çocuk araba ile gezdirilir. Eve gelince çocuk hemen inmez. Babanın daha

önceden hazırlamış olduğu hediyeği almak şartı ile iner. Davetlilerin “Oldu da bitti maşallah” sözleri ile çocuk sünnet olur ve yatağına yatırılır. Daha sonra gelen davetliler çocuğa para takar veya hediyeğlerini veririler. Akşamında da eğlencelerle düğün son bulur.

Uluğbey’de sünnet törenlerinde kirvelik geleneği var iken, bu gelenek Akkeçili’de yoktur.

5.3. BAYRAM KUTLAMALARI

5.3.1. Ramazan Bayramı

Yörük köyü olan Akkeçili köyünde Ramazan Bayramı birkaç farklı uygulaması ile kutlanmaktadır. Ramazan Bayramı Şevval ayının ilk üç gününde kutlanmaktadır. Bu bayram, bir aylık oruç tutma döneminin sonunda kutlanılan bir bayramdır. Akkeçili’de bayram kutlamaları için hazırlıklara üç gün önceden başlanır. İlk gün evler temizlenir, ikinci gün evler süslenir ve son gün olan arife günü bayramda gelen misafirlere ikram edilecek olan baklava, kadayıf gibi tatlılar fırınlanır. Arife günü tüm ev halkı banyosunu yapar; çünkü arife suları zemzem suları olarak düşünülür ve bu su ile yıkananların hasta olmayacağına inanılır. Arife gününde mezarlar ziyaret edilir.

Fotoğraf 31. Akkeçili köyü mezarlığından bir görünüm.

Bununla birlikte konar-göçer yaşam tarzı sürerken yaylaklarda yani bugünkü Akkeçili köyünün yüksek kesimlerinde bulunan birkaç mezarlık da ziyaret edilerek Kur'an okunmaktadır. Yine arife gününde hamurdan pişi yapılarak tüm köye dağıtılmaktadır.

Bayramın ilk gününde erkekler bayram namazı için köydeki camiye giderler.

Fotoğraf 32. Akkeçili köyü camisinden bir görünüm.

Bayram namazı çıkışında ise bayanların hazırlamış olduğu çeşitli yiyeceklerle bütün köy halkı, cami önünde kurulan masalarda kahvaltı yaparlar. Bu kahvaltı iki saat kadar sürer. Günümüzden 5–6 yıl kadar önce bu kahvaltı yerine her evden bir tavuk getirilir ve öğle yemeği yenilirdi. Günümüzde bu gelenek yerini kahvaltuya bırakmıştır. Kahvaltı sonrasında bütün köy halkı birbiri ile bayramlaşır ve ev ziyaretleri başlar. Bayramlaşmada öncelikle cenazesi olan fakat üzerinden bayram geçmemiş olan evler ziyaret edilir. Daha sonra akrabalar, yeni gelinler ve son olarak da komşular ziyaret edilir. Bu bayram ziyaretleri bayramın son gününe kadar devam eder.

Bayramda en çok çocuklar sevinir. Sabah bayram namazı dağılırken bütün çocuklar cami önünde beklerler. Çünkü camiye bir gün önceden konulmuş olan

bayram şekerlerini, camiden çıkan kişiler çocuklara dağıtırlar. Daha sonra da köy halkının evlerini tek tek gezerek bayram şekeri ve harçlık toplarlar.

Alevi-Bektaşî Kasabası olan Uluğbey’de Ramazan Bayramı kavramı yoktur. Şeker Bayramı olarak adlandırılırlar. Bunun sebebi Ramazan Orucu tutmuyor olmalarıdır. Tutmadıkları orucun bayramına da hazırlanmazlar. İnançları ve öğretileri gereği kutlamadıkları bayramın namazını da kılmamaktadırlar. Şeker Bayramı’nda her yerde olduğu gibi Uluğbey’de de çocuklar sevinmektedir. Şeker dağıtımı ve bayram harçlığı ile çocuklar sevindirilir.

5.3.2. Kurban Bayramı

Kurban Bayramı Zilhicce ayının 10. gününden itibaren dört gün olarak kutlanır. Bayram için hazırlıklar yine bayram öncesinde başlar. Bayramın ilk gününde Akkeçili köyünde sabah bayram namazına gidilir. Birinci gün maddi durumu el verenler kurban keserler. Namaz dönüşünde ev halkı birbiri ile bayramlaşır. Kurban kesilen evde et üç parçaya ayrılır. Bu parçalardan bir tanesi ev halkına ayrılır, bir tanesi yoksul kişilere dağıtılır, son parçası da maddi durumu yerinde olmayıp da kurban kesemeyen akrabalara dağıtılır. Kurban kesimi ilk iki gün sürer. Daha sonra bayram ziyaretlerinde bulunulur. Alevi-Bektaşî inancında Kurban Bayramı geleneği yoktur. Bu bayram da kurban kesmemekle beraber cem törenlerinde, adak adadıklarında kurban kesmektedirler.

Fotoğraf 33. Uluğbey mezarlığından bir görünüm.

Alevi-Bektaşî inancında kutlanan bazı bayramlar şunlardır;

5.3.3. Gadir Bayramı

Hz. Muhammed'in Gadir Hum isimli yerde herkesin önünde Hz. Ali'yi vasi tayin etmesi münasebetiyle kutlanır (18 Zilhicce). Alevi-Bektaşîler için kutsal bir bayramdır. Bu bayramda fakirlere yemekler verilir. Köyde aşure pişirilip dağıtılır. Maddi durumu yerinde olan kişiler de kurban keserler. Mezarlıklara ziyaretlerde bulunurlar.

5.3.4. Aşure Bayramı (Muharrem Orucu)

10 Ekim 680 tarihinde Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Kerbela'da katledilmişti. Alevi-Bektaşî inanca mensup kişiler bu olayı kınamak için her yıl Muharrem ayının 10. gününden başlamak üzere 12 gün süre ile oruç tutarlar. Muharrem ayından birkaç gün önce dedeler toplanarak yapılacak faaliyetleri kararlaştırırlar. Kararlar tutanak altına alınır.

Muharrem ayına girmeden iki gün önceki öğle ezanı ile Muharrem Orucu'na niyet edilir. Bu oruç, su orucu olarak da anılır. Çünkü oruç boyunca su içilmemektedir. Oruç 12 gün sürer. Bunun sebebi ise 12 İmamlara olan saygı ve Veli Baba Sultan Dergâhı'nda geçmişten günümüze 12 gün boyunca tutulmuş olmasıdır.

Bu oruçta asıl amaç; Kerbela'daki susuz kalan Ehl-i Beyt ve onlara inananların acısına ve susuzluğuna ortak olabilmektir. Bu oruç süresince su içilmez, et yenilmez. Bu 12 gün boyunca banyo yapılmaz, alkol alınmaz. Muharrem ayı içerisinde yapılan duaların kabul olacağı inancı çok yüksektir. 12 gün boyunca dedenin evinde toplanılır. Bu sayede evin bereketinin artacağına inanılır. Evde kahve içilir ve Kerbela Olayı'nı anlatan kitaplar okunur. Kitaplar okundukça Kerbela acısı hissedilir ve gözyaşı dökülür. Daha sonra meyve yenir ve herkes evine dağılır.

Son gün su orucu "saka hizmeti" ile bozulur. Dede iftar açma duasını yapar ve su içilerek su orucu açılır.

Uluğbey'de Muharrem gününe "Aşure Günü" de denilmektedir. Bunun nedeni saka hizmeti bitip oruç açıldıktan sonra ağız tatlanması amacıyla aşure yapılır. Duadan sonra aşureden herkese birer kaşık verilerek, bu hizmeti görmüş kişilere ağız tadı verilmiş olur.

Aşureden sonra akşam yapılacak cem töreni için hazırlıklar başlar. Bunun için kurban kesilir. Koç kesilmeden önce koça abdest aldırılır. Daha sonra duası okunur ve kesilir. Sofralar kurularak yemekler yenir. 12 gün süren matem kurban ile son bulur ve kasaba halkı günlük yaşantılarına geri dönerler.

5.4. GELENEKSEL KUTLAMALAR

5.4.1. Veli Baba Sultan Âşıklar Gecesi ve Pilav Festivali

Alevi-Bektaşî kasabası olan Uluğbey’de geleneksel olarak kutlanan bir festivaldir. Uluğbey halkı her yıl ağustos ayının ilk pazar günü Veli Baba Sultan’ın doğum günü anısına bu günü kutlar. İlk olarak 1967 yılında kutlanmaya başlanır. 1970 yılında Eski Eserleri Koruma Derneği Başkanı Baki Ateş, Senirkent ilçesinden Hüseyin Halıcıoğlu, Celal Çankaya, Mustafa Karatürk ve Kara Ali dernek çatısı altında “Âşıklar Gecesi” adını verdikleri kutlama ile Veli Baba Sultan’ı anma gecesi düzenlerler. Bu gece daha sonraki yıllarda da dernek tüzüğünde kayda alınır (Karatürk, 1983).

Festival, derneğe bağışlanan paralar ve Kültür Bakanlığı’nın yardımları ile düzenlenmektedir. Festival sabahı önce kurbanlar kesilir. Aşçı, öğle saatlerinde gelen misafirlere ikram edilmesi için pilav* pişirir. Pilav hazır olduğu an kimse el süremez, önce pilavın duası yapılır ve pilav dağıtmaya başlanır. Asıl pilav dağıtımı akşam yapılır. Gelen ziyaretçiler türbeleri gezerler. Bu sırada akşam için de hazırlıklar devam eder. Katılan misafir sayısı akşam kutlamasında daha da artar. Festival daha önceki yıllarda biletli olurken, 2007 yılında artık ücretsiz giriş sağlanmıştır. Festivale vali, milletvekilleri, kaymakamlar ve belediye başkanları da katılmaktadır. Kutlama başladığı sırada Uluğbey Belediye Başkanı’ndan başlamak üzere tüm protokol üyeleri konuşma yapar. Daha sonra pilav şenliği hakkında bilgi verilir. Daha sonra

* Niçin pilav dağıtılmaktadır? IV. Murat zamanında 1630 yılında Bağdat’a sefer düzenlenirken, ordu Uluborlu’dan geçer. Anadolu beylerbeyliği makamında olan Murtaza Zor Paşa şehrin ileri gelenlerini çağırarak : “Ben, askerlerim ve atlarımız bugün burada konaklasak, atların bakımını yapıp askerlerin karnını doyurabilir misiniz? ” diye sorar. Uluborlu ileri gelenleri ise buna güçlerinin yetmeyeceğini söyleyerek onları Uluğköy’deki Veli Baba Sultan’a yönlendirirler. Veli Baba Sultan’a durum izah edilir ve o da teklifi kabul eder. Veli Baba Sultan hazırlığını yapar. Hazırlığı da atlar için bir torba saman, askerler için de bir göveç bulgur pilavıdır. Akıncılar bakar ve kendileri ile dalga geçildiğini düşünürler. Veli Baba Sultan ise istifini hiç bozmadan : “Azına çoğuna karışmayın. Allah onu yetirir, siz karnınızı doyurun.” der. Akıncılar pilavı yemeye başlarlar. Yedikçe yerler; ama pilav bir türlü bitmez. Atlar da samanı bitirememiştir. Daha sonra anlarlar ki bu bir evliya işidir. Veli Baba’dan özür dileyerek, bir dileği olup olmadığını sorarlar. Veli Baba da açıkta kalan ecdatlarının üzerine bir türbe ister. Zor Paşa bu isteği kabul eder. Türbe yapılır. Bu türbe bugün Veli Baba Sultan Türbesi olarak adlandırılan türbedir.

açık artırma başlar. Bu açık artırmada Hz. Ali ve Mustafa Kemal portreleri satılmaktadır. Elde edilen gelir ise daha yeni yapılanmakta olan Cemevi için ayrılır.

Açık artırma sonrasında mahalli sanatçılar sahne alarak festivale katılanları eğlendirirler. Saat 22–23 sularında pişen pilavlar kovalarla fotoğraf 34.’te görüldüğü gibi gençlerin yardımları ile misafirlere dağıtmaya başlanır. Bu işlem yaklaşık iki saat sürmektedir. Daha sonra yörenin âşıkları türkülerle festivali şenlendirirler. Pilav dağıtımı sona erince bağışlar başlar. Gelen misafirler ve Uluğbey kasabası halkı maddi durumu el verdiği miktarda (5–1000 YTL arasında) isimlerini anons ettirerek bağışta bulunurlar. Gece sonunda toplanan bağış (2007 yılı itibariyle yaklaşık 5000 YTL’ yi bulmuştur.) fotoğraf 35.’te görülen Cemevi’nin giderleri için kullanılır.

Fotoğraf 34. Veli Baba Sultan Pilavı’ndan bir görünüm.

Fotoğraf 35. Uluğbey kasabası Cemevi'nden bir görünüm.

Bağışların da sona ermesiyle Uluğbey kasabası gençlerinin oluşturduğu semah ekibinin gösterileri fotoğraf 36 ve 37'de görüldüğü üzere başlar. Daha sonra da tanınmış Alevi müziği sanatçıları ve Türk halk müziği sanatçıları sahne alarak eğlenceye devam edilir. Bu festival eğlenceleri sabah saat beşe kadar devam eder.

Fotoğraf 36. Semah ekibi gösteriye başlarken bir görünüm.

Fotoğraf 37. Semah dönülürken bir görünüm.

5.4.2. Nevruz

Nevruz kutlamaları hem Akkeçili köyünde hem de Uluğbey kasabasında yapılmaktadır. Ama araştırma sahalarında, bu güne yüklenen anlamlar ve kutlama biçimleri bakımından farklılıklar görülmektedir.

Yeni Gün anlamına gelen Nevruz, Yörüklerde kışın bitişi ve baharın başlamasını kutlamak amacıyla 21 Mart günü ya da Pazar günü yapılır. Nevruz günü köy halkı birbirine ziyaretlerde bulunur. Köyde kurbanlar kesilir ve birlikte yemekler yenilir. Nevruz konar-göçer yaşam tarzı sürülürken daha görkemli kutlanmaktaydı. Çünkü Nevruz ile kış biter, bahar başlardı. Böylece yaylaya çıkma mevsiminin gelmesiyle kutlamalar yapılırdı.

Uluğbey kasabasında ve Alevi-Bektaşilerde nevruga özel bir isim verilir. Nevruz, Kırklar Bayramı olarak adlandırılmaktadır. 21 Mart günü Nevruz Cemi yapılır. Nevruz Cemi'nin özelliği, bu günün Hz. Ali'nin doğum günü olarak kabul edilmesinden dolayı cemde neşe hakimdir. Alevi-Bektaşi inancına göre 21 Mart günü Hz. Ali'nin doğum günü olarak kabul edilir. Bunun dışında Nevruz gününün farklı anlamları da vardır.

Bunlar;

Birlik günüdür. Gece ve gündüz süreleri eşitlenmesi ile gece ve gündüz bir olur.

Dünya kuruluşunu bugünde tamamlamıştır.

Hacı Bektaşî Veli'nin Anadolu'ya gelişinin ilk günüdür.

Uluğbey kasabasında Nevruz günü kurbanlar kesilir. Yumurtalı salatalar yapılır ve bu salatalar akşam cemde ikram edilir. Bu salata baharın gelişini temsil eder. Herkes salatadan lokmasını alır. Bir başka uygulama da beldede açan ilk çiçek olan çiğdemlerden toplanır ve bu törende koklanması için dedenin evine getirilir. Burada salata, nevruzu yani baharın gelişini temsil ederken, çiçekler de Hz. Ali'yi temsil etmektedir.

5.4.3. Hıdrellez

Hıdrellez, her yıl 6 Mayıs günü Hızır Aleyhisselam ile İlyas Aleyhisselam'ın yeryüzünde buluştukları gün olarak kabul edilir ve kutlanır. Hızır ve İlyas sözcükleri birleşerek halk ağzında söyleyiş kolaylığından dolayı Hıdrellez şeklini almıştır.

Hızır Aleyhisselam, yaygın bir inanca göre hayat suyu içerek ölmezliğe ulaşmış, baharda insanlar arasında dolaşarak zor durumda olanlara yardım eden, bolluk, bereket ve sağlık dağıtan Allah katında ermiş bir Ulu'dur. Hıdrellez, baharın ve baharla gelen taze hayatın sembolüdür.

Akkeçili köyünde Hıdrellez için önceden hazırlıklar yapılır. Hıdrellez gününden önce evler baştan aşağıya temizlenir. Çünkü temiz olamayan evlere Hızır'ın uğramayacağı düşünülür. Hıdrellez günü yapılan duaların kabul olması için oruç tutulur. Hıdrellez kutlamaları daima yeşillik alanlarda, su kenarlarında yapılır. Bugünde pikniğe çıkılır. Ağaç kesilmez, ot koparılmaz. Hıdrellez gecesi, Hızır'ın uğradığı yerlere ve dokunduğu şeylere bereket vereceği inancı ile çeşitli uygulamalar yapılır. Yiyecek kâselerinin kapakları ve cüzdanlar açık olarak bırakılır. Birtakım istekleri olan kişiler, Hıdrellez gecesi isteklerini çizmiş oldukları kâğıdı (ev, araba vb. olabilir) bir ağaç dibine gömerler ve Hızır'ın kendilerine yardım edeceğine inanırlar.

Uluğbey kasabasında kutlamalar Ürkebek Tepesi'nde yapılmaktadır. Hıdrellez kutlamalarına belde halkı dışından Yassören ve Büyükkabaca kasabalarından,

Senirkent'ten ve Isparta ilinden de katılımlar olmaktadır. Kutlama masrafları belde halkı

tarafından karşılanmaktadır. Belediye duyuru hoparlöründen, kutlamadan bir hafta önce yardım talebi için anons yapılmaktadır. Belde halkı da maddi gücü oranında yardımda bulunmaktadır.

Uluğbey kasabasında 6 Mayıs günü kurbanlar kesilir. Kutlamada dağıtılmak üzere pilav ve helva pişirilir. Kutlama için gelen misafirler ilk önce Ahdıbek Erenler ismi ile anılan Veli Baba Sultan'ın oğlu Hüseyin Çelebi ve müridi Sarı Kamber'in kabrini ziyaret ederek, adaklar adayarak dua etmektedirler. Kutlamalar başlarken protokol üyeleri konuşmalarını yapar ve daha sonra belde âşıkları türkülerini okurlar. Pilav ve helva pişirildikten sonra Dede'nin huzuruna getirilir ve pilavın duasını yaparak ilk lokmayı alır, konuklara ikram edilmesi için destur* verir. Pilav ve helva yenildikten sonra semah ekibi gösterisini fotoğraf 38.'de görüldüğü gibi yapar, bu eğlenceler saat sekiz sularına kadar devam eder.

Fotoğraf 38. Hıdrellez kutlamalarında dönen semah ekibinden bir görünüm.

(http://www.ulugbey.de/index.php?ind=gallery&op=foto_show&ida=16-13.10.2007)

* Destur: İzin vermek.

Fotoğraf 39. Hıdrellez kutlamalarında halkın semah dönüşünden bir görünüm

(http://www.ulugbey.de/index.php?ind=gallery&op=foto_show&ida=15-13.10.2007)

6. YÖRESEL AĞIZ ÖZELLİKLERİ

Dil, canlı ve gelişen bir varlık olarak tanımlamaktadır. Dilin ait olduğu toplumdan etkilenmemesi mümkün değildir. Bu bağlamda her iki araştırma sahasına özgü olarak kullanılan kelimeler bulunmaktadır. Bu kelimelerden farklı olanlarına aşağıda yer verilmiştir.

Uluğbey kasabasına özgü kelimelerden;

bordu kapı: giriş kapısı,

deper otu: ıspanak,

ganere: yaramaz,

geyirmek: götürmek,

ginez: galiba,

girincik: tahterevalli,

hatıl: kilolu,

meydan: erkan,
savk: lamba,
sereli: abuk sinirlenen,
sıkma: gömlek,
sindi: makas,
sinsor: iten pazarlıklı,
siyitmek: koşmak,
sumalike: şimşek anlamına gelmektedir.
Akkeçili köyüne özgü kelimelerden;
ağınt: dikkatli olmak,
alaf: hayvanların saman yediğı yer,
alabacak: dedikoducu,
bılla: kocanın kız kardeşi,
bakere: herhalde,
badırsadır: alçak sesle karşılıklı konuşmak,
dılcık: aklı havada olan kız çocuğı,
ece: ağabey,
gmek: koyu kıvamda,
kıyna: inatçı,
halıberi: idare eder,
parpılamak: tembih etmek,
sinavi: kurnaz,
zapıramak: hızlı koşmak anlamına gelmektedir.

7. DOĞUM ve ÖLÜMLE İLGİLİ GELENEKLER

7.1. DOĞUM GELENEKLERİ

Araştırma sahası olan Uluğbey kasabasında doğumlar, genellikle ilçe merkezine de yakın olmasına bağlı olarak Senirkent Devlet Hastanesi'nde yapılmaktadır. Araştırma sahasında doğum öncesi ve sonrası ile ilgili bazı gelenekler devam etmektedir. Bunlardan bazıları şöyledir;

Araştırma sahasında kısırlık tek bir sebebe bağlanan bir hastalık değildir. Kısırlık, sadece biyolojik bir olay olarak görülmemektedir. Bu sebeple çocuğu olmayan kadınlar Veli Baba Sultan Türbesi'ne götürülür ve adak adanır. Bu sayede çocuklarının olacağına inanılır.

Hamile bir kadının boynuna altın takılır. Buradaki amaç, hamile olan kişinin ağırlığının düşmesini, kilo kaybını önlemektir. Yine hamile olan kişi, hamilelik süresince hiç saç kestirmez. Çünkü hamilelik sırasında saç kestiren kişinin çocuğunun ömrünün kısılacağına inanılmaktadır.

Yeni doğan bir bebek topraklanır. Yani bebeğin bezi içine toprak koyulur. Bu uygulamada toprağın temiz olduğu ve cildi beslediği inancı vardır. İnsanın topraktan geldiğine ve yine toprağa gideceği olan inancı vardır. Yeni doğmuş bir bebeğe ilk günler su verilmemektedir. Bunun farklı sebepleri vardır. Bunlar; yeni doğan bebeğe suyunu melek verir inancı, bebeğe eğer su verilirse yüreğinin şişesinin kırılacağı inancıdır. Bunun yanında yeni doğan bebeğin su gereksinimini anne sütünden karşılıyor olması da vardır. Bebeklerde doğduktan sonra yaygın olarak görülen bir hastalık sarılıktır. Araştırma sahasında bebeğin sarılık olmasını engellemek amacıyla yüzü sarı bir örtü ile örtülür. Bu uygulama sayesinde bebeğin sarılık olmayacağına inanılmaktadır.

Doğumdan kırk gün sonra, doğum yapan kişi kırklanır. Yani doğumun kırkinci günü anne, bebekle beraber yıkanır. Bu uygulama ile anne ve bebeğin kırklandığına yani temizlendiklerine inanılır. Kırkı çıkmamış yani doğumdan sonra kırkinci gününü doldurmamış olan bir kişi, cenazeye gitmez. Eğer kırklı kişi cenazeye gidecek olursa, bebeğinin yüzünün solgun ve renksiz olacağına inanılmaktadır.

Araştırma sahasında bir de niyaz kaçırma ya da köstek kaçırma olarak adlandırılan bir gelenek vardır. Niyaz kaçırma geleneğinde; yürümeye yeni başlayan bir çocuğun ailesi yemek hazırlar. Yani bir yemek niyaz eder (sunar). Niyaz edilen yemek, kolayca kopacak bir ip ile çocuğun ayağına bağlanır ve çocuk yürümeye başlayınca ip kopar. Buna niyaz kaçırma adı verilir. Bu uygulamadaki amaç, çocuğun çevik ve hareketli olmasını sağlamaktır.

Diğer araştırma sahası olan Akkeçili köyünde doğum ile ilgili gelenekler şöyledir;

Araştırma sahasında doğumlar, imkân ve şartlar elverirse hastanede yapılmaktadır. Bununla birlikte köyde bulunan ebe eşliğinde gerçekleştirilen doğumlar da olmaktadır. Eğer doğum evde, ebe eşliğinde yapılıyorsa yabancı kimse olmamalıdır. Doğum sırasında en yakın akrabalar (anne, hala, teyze) bulunur. Yabancı bir kişinin olması, doğumun zor geçeceği inancını getirir. Evde gerçekleştirilen doğumlarda, doğum esnasında evdeki tüm musluklar açık bırakılır. Bu uygulama ile suyun akışı gibi, bebeğin doğumunun da kolay gerçekleşeceğine inanılır.

Araştırma sahasında bebeğin cinsiyetini önceden öğrenebilmek amacıyla, anne adayının ne aşerdiğine yani canının ne çektiğine bakılır. Eğer anne adayı ekşili gıdalar istiyorsa “Ye ekşiyi, doğur Ayşe’yi”, eğer tatlı gıdalar istiyorsa “Ye tatlıyı doğur atlıyı” diyerek bebeğin cinsiyeti hakkında yorum yapılır.

Yeni doğan bir bebek (özellikle kız çocukları) tuzlanır. Böylece bebeğin ileriki yıllarda ter kokmayacağına inanılır. Yeni doğan bebeği sarılıktan korumak amacıyla, bebeğe sarı bir bez hiç örtülmez. Bebeğin düşen göbek bağı da ayrı bir önem taşır. Düşen göbek bağı okul bahçesine gömülürse, çocuğun okuyacağına ve ileride önemli bir mevkiye geleceğine inanılır. Göbek bağı cami avlusuna gömülürse, çocuğun dindar olacağına inanılır. Göbek bağı suya atılırsa, kısmetini dışarıda arayacağına inanılır. Eğer kız çocuğunun göbek bağı süpürgeye bağlanırsa, kızın ileride temiz ve ev işlerinde becerikli olacağına inanılmaktadır. Yeni doğan bebek için bir hafta sonra mevlit okutulur ve gülsuyu dağıtılır. Bu doğum mevlidine önem verilir. Mevlide kimin gelip kimin gelmediğine dikkat edilir.

Bebeği yıkamak için kırkının çıkmasını beklemeye gerek yoktur. Bebek, kırkı çıkana kadar yedisinde, yirmisinde ve kırkında olmak üzere üç kere yıkanır. Kırkı çıktıktan sonra ise istenilen aralıklarla bebek yıkanabilmektedir.

Araştırma sahasında alkarası inancı vardır. Alkarası veya alkarısı, anneye ve kırkı çıkmamış bebeğe musallat olduğuna inanılan kötülüklerdir. Bu kötülüklerden korunmak amacıyla, yere süpürge konulur, bebeğin yatağının başına Kuran-ı Kerim asılır, yatağın ayakucuna sarımsak asılır ve hem bebeğin hem de annenin yastığının ucuna iğne takılır. Bu uygulamalar ile alkarasından korunulacağına inanılmaktadır.

Araştırma sahasında kırkı çıkmış bebeği görmeye gidilir. Bebek görmeye gelen kişilere loğusa şerbeti ve pasta ikram edilir. Bebeğin diş çıkarmaya başladığı dönemde, bebeğin ilk dişini gören kişiye bir hediye alınır. Bu hediye genellikle eşarp veya havlu olmaktadır. Dişin görüldüğü haftanın Cuma gününde çocuk için diş gediği adı verilen bulgur kaynatılır ve komşular davet edilir.

Uluğbey’de bebeğin sarılık olmasını engellemek amacıyla yüzü sarı bir örtü ile örtülür. Bu uygulama Akkeçili’de tam tersidir. Yani bebeğin sarılık olmasını engellemek amacıyla bebeğe sarı bir bez hiç örtülmez.

7.2. ÖLÜM GELENEKLERİ

Araştırma sahası olan Uluğbey kasabasında bir ölüm gerçekleşince yapılan ilk işlem ölümün duyurulması olmaktadır. Ölüm, cami vasıtası ile duyurulmaktadır. Cenazeye kasabadaki herkes katılır. Eğer cenazeye dışarıdan katılacak olanlar varsa, onların cenazeye yetişebilmesi için cenaze bir gün bekletilir. Dıştan gelecek kimse yok ise cenaze uygun zamanda defnedilir. Cenaze namazını imam kıldırır. Defnetmeyi ise Dede yapar. Yıkama işleminden sonra ölünün yıkandığı yerde üç gün boyunca su bulundurulur. Burada ölen kişinin ruhunun evini ziyaret ettiği, eviyle olan bağlantısını hemen kesmediği inancı vardır. Ölünün yedisinde, kırkında ve elli ikisinde dua okunur. Maddi gücü elverdiği ölçüde yedisinde, kırkında ve elli ikisinde ölenin yakınları kurban keser. Bu uygulamaya darın alma adı verilir. Bu sayede ölenin günahlarının affedildiğine inanılır.

Araştırma sahası olan Akkeçili köyünde bir ölüm gerçekleşince camiden “Sela” verilir. Ölen kişinin kimliği köy halkına ilan edilir. Kişi öldükten sonra başında Yasin-i Şerif okunur. Daha sonra ölü imam tarafından yıkanarak kefenlenir. Tabuta

konulan ölü, öğle ya da ikindi namazından sonra omuzda taşınarak “Allah rahmet eylesin” sözleriyle mezarlığa götürülür ve mezarlıkta bulunan musalla taşına koyulur. Burada cenazeye “telkin” adı verilen dualar okunur ve daha sonra ölü defnedilir. Ölü defnedilirken sadece erkekler yer alır. Cenazeye orada bulunan herkes toprak atar. Ne kadar çok kişi toprak atarsa, ölen kişinin de günahlarından o derecede arınacağına inanılır. Ölen kişi gelinlik çağına gelmiş veya nişanlı bir kız ise mezarının başına bir kırmızı eşarp bırakılır. Eğer ölen kişi genç bir erkek ise mezarının başına bir bayrak bırakılır. Defin işlemi bittikten sonra eve dönünce de bir yasin okunur ve komşuların getirmiş olduğu yemekler hep birlikte yenilir. Cenaze çıkan evde üç gün boyunca yemek pişmez. Komşular ve akrabalar yemek getirir. Cenazenin haftasında, kırkında ve yıl dönümlerinde de yemekli mevlit okutur. Ölü çıkan eve ertesi gün ekmek ve yemekler gönderilir. Ölen bir kişiye ait olan giysiler ihtiyaç sahiplerine dağıtılır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Aynı coğrafya üzerinde yer alan Uluğbey kasabası ve Akkeçili köyünde coğrafi farklılıklar bulunmaktadır. Bunlardan ilki Uluğbey kasabasının Köpek, Çalı ve Ortacık Tepeleri ile çevrili bir ovada bulunması; Akkeçili köyünün ise Eğirdir Gölü kıyısında az eğimli bir arazide kurulmuş olmasıdır. Her iki araştırma sahası da aynı coğrafya üzerinde yer almasına rağmen iklimlerinde de yer şekillerine bağlı olarak farklılıklar gözlenmektedir. Uluğbey kasabası iklimi, İç Anadolu Bölgesi'nde hakim olan karasal iklim özelliklerini gösterir. Çünkü etrafı dağlarla çevrili bir ovada bulunmaktadır. Akkeçili'de ise karasal iklim görünmekle beraber Eğirdir Gölü etkisiyle biraz daha ılıman bir karaktere sahip olmuştur. Su kaynakları açısından her iki araştırma sahası da çok zengin değildir. Ancak Akkeçili köyünün doğusunda yer alan Eğirdir Gölü saha için en önemli su kaynağıdır.

Uluğbey kasabasının tamamına yakını memur ve emekli kesimden oluşmaktadır. Bununla beraber Almanya'da çalışmış ve emekli olmuş kişiler de bulunmaktadır. Kasabada meyvecilik, bağcılık da yapılmaktadır. Akkeçili köyünde ise temel geçim kaynağı tarımdır. Tarımdan sonra hayvancılık ve son olarak da Eğirdir Gölü'ne yakın olmasıyla beraber balıkçılık yapılmaktadır.

Uluğbey kasabasının nüfusu 2007 sonuçlarına göre 992 iken, Akkeçili köyünün nüfusu 240'tır. Her iki araştırma sahasında da kadın ve erkek nüfusu dengeli dağılmakla birlikte kadın nüfusu erkek nüfusa göre biraz daha fazladır. Bunun sebebi araştırma sahalarının il merkezlerine göç veriyor olmasıdır.

Her iki araştırma sahası da eğitime önem vermektedir. Ancak Uluğbey kasabasının halkının memur olmasıyla beraber eğitime ayrı bir önem vermektedir. Kasaba halkı kendi okulunu kendisi otuz gün içinde inşa etmiştir. Uluğbey kasabasında okul 1936 yılında kurulmuş, Akkeçili'de ise 1986 yılında kurulmuştur. Her iki araştırma sahasında da öğrenci yetersizliğinden dolayı taşınmalı eğitim yapılmaktadır. Bu durum öğrencilerin eğitimini aksatmamıştır. Okuma çağına gelen her çocuk kız-erkek ayrımı yapılmadan mutlaka okula gidip eğitimi tamamlamıştır.

Uluğbey kasabasının ilçe merkezine yakın olması birtakım avantajlar sağlamıştır. En önemlisi sağlık problemleri durumunda Senirkent'in hastanesine

gidilebilmektedir. Bununla birlikte bazı sağlık problemlerinde de kasabada bulunan Veli Baba Sultan Türbesi ve Ahdbek Erenlerin şifa verdiğine inanılmaktadır. Akkeçili köyünde herhangi bir yatur ya da türbe yoktur. Ancak geliştirilmiş olan birtakım tedavi yöntemleri uygulanmaktadır.

Uluğbey kasabasında toplu dokulu bir yerleşme var iken Akkeçili köyünde dağınık yerleşme mevcuttur. Bunun sebebi yer şekillerinin ve su kaynaklarının etkisidir. Uluğbey kasabasında evler genellikle iki katlıdır. Çünkü evlenen aile bireyleri bir üst kata yerleştirilmektedir. Akkeçili köyünde ise evler tek katlı olup, evlerin yanında bir eklenti yer almaktadır. Bu yapılar, halk tarım ile uğraştığı için ürünlerini ve tarım araç gereçlerini korumak amacıyla kullanılmaktadır.

Araştırma sahalarında yapılan düğünlerde çok büyük farklılıklar bulunmamakla birlikte küçük uygulama farklılıkları bulunmaktadır. Bayramlarda ise Uluğbey kasabasında Ramazan ve Kurban bayramı kutlanmamakta; Gadir ve Aşure bayramları kutlanmaktadır. Akkeçili’de herhangi bir festival etkinliği yoktur. Uluğbey’de ise pilav festivali düzenlenmektedir. Her iki araştırma sahasında da Nevruz ve Hdrellez kutlanmaktadır. Her iki sahada da geliştirilmiş olan yöresel ağız özellikleri mevcuttur.

Her iki araştırma sahası da aynı coğrafya üzerinde bulunmasına rağmen fiziki, ekonomik, beşeri ve sosyal, kültürel farklılıklar saptanmıştır.

Araştırma sahası ile ilgili neriler;

Araştırma sahası Uluğbey’de her yıl ağustos ayında Veli Baba Sultan Aşıklar Gecesi ve Pilav Festivali düzenlenmektedir. Bu festivalin değer illere de tanıtılması amaçlı faaliyetlerde bulunulabilir. Bu görevi Uluğbey halkının 2006 yılında Isparta ilinde kurmuş olduğu Uluğbeyliler Derneği stlenebilir. Pilav festivali; dernek tarafından kameraya alınarak, dernek faaliyetleri adı altında CD olarak belli bir ücret karşılığında satışa sunulabilir ve gelir elde edilmesi sağlanabilir. Bu sayede Uluğbey’in tanıtımı ve geleneklerin yaşatılması sağlanabilir. Diğer bir alternatif ise bazı televizyon kanalları ile iletişime geçilerek, kutlanılan pilav festivali televizyonda canlı olarak yayınlanabilir.

Dernek gelirleri veya kabul edilen bağışlar ile üyelere birer fidan hediye edilerek Uluğbey’de ağaç dikme kampanyası düzenlenebilir. Bu kampanya özellikle Nevruz veya Hıdırellez gibi özel bir günde yapılarak katılımın daha da artması sağlanabilir.

Köy yollarının ışıklandırılması sağlanabilir. Bu aydınlatma güneş enerjisinden yararlanarak yapılabilir. Özellikle Uluğbey’de düzenlenen festivalden elde edilen gelir bir yıl için bu aydınlatma uygulamasına aktarılabilir.

Diğer araştırma sahası olan Akkeçili’de festival tarzında herhangi bir kültürel faaliyet düzenlenmemektedir. Oysaki Akkeçili köyünü oluşturan halk, daha önceki yıllarda konar-göçer yaşam tarzını sürdürmüş olan Yörüklerdir. Bu bağlamda Yörük kültürünü daha iyi yaşatabilmek adına yayla festivalleri düzenlenebilir veya bu amaçla diğer illerde (Antalya, Konya) düzenlenen Yörük festivallerine katılım sağlanabilir.

Akkeçili köyü, Eğirdir Gölü kıyısında kurulmuştur. Köyün göl kıyısında olma özelliği değerlendirilerek, küçük bir çay bahçesi veya daha büyük girişimler ile farklı sosyal tesisler kurulabilir.

Akkeçili’de de Uluğbeylilerin kurmuş olduğu dernek gibi bir dernek kurulabilir. Bu sayede Yörük kültürel mirasının yaşatılmasına katkıda bulunulabilir.

Her iki araştırma sahasında da bir okul bulunmaktadır. Ancak okullar, öğrenci yetersizliği sebebiyle kapatılmıştır. MEB ile işbirliği sağlanarak, haftada iki gün ilçeden gelecek olan öğretmenler tarafından bu okullarda meslek edindirme kursu veya diğer hobi kurslarının verilmesi sağlanabilir. İl bazında kitap toplama kampanyaları düzenlenerek, toplanan kitaplar ile okulların herhangi bir sınıfında okuma salonları oluşturulabilir.

Araştırma sahalarında gençlerin daha iyi vakit geçirebilmelerini sağlayabilmek amacıyla basket ve futbol sahaları kurulabilir. Böylece gençler sosyal etkinliklere yönlendirilebilir ve bu sayede de gençlerin köyden kopmaları engellenebilir.

KAYNAK KİŞİ DİZİNİ

Fatma İbişoğlu

Yaş: 39

Öğrenim Durumu: Lise

Faik Çoban

Yaş: 58

Öğrenim Durumu: Lise

Mehmet İbiş

Yaş: 69

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Fatma Çoban

Yaş: 21

Öğrenim Durumu: Üniversite

Ümmahan İbiş

Yaş: 55

Öğrenim Durumu: İlkokul

Ali Akıncı

Yaş: 53

Öğrenim Durumu: Lise

Ali Köse

Yaş: 69

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Hüseyin Tan

Yaş: 35

Öğrenim Durumu: Üniversite

Raziye Köse

Yaş: 68

Öğrenim Durumu: İlkokul Terk

Ekrem Cengiz

Yaş: 42

Öğrenim Durumu: Lise

Turan Bilgiç

Yaş: 58

Öğrenim Durumu: Lise

Cenab Çırak

Yaş: 50

Öğrenim Durumu: Üniversite

Tülin Çoban

Yaş: 44

Öğrenim Durumu: Lise

KAYNAKÇA

- Atayeter, Y. (1990). *Senirkent Ovası'nın Jeomorfolojisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Babalık, A. (2000). *Isparta Yöresinde Arazi Kullanımına İlişkin Sorunlar (Senirkent Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Bilgin, A. ve Kara, V. (2005). *Isparta Yöresinde Yerleşim Alanları Seçimi Açısından Jeolojik Tehlikeler*. 30.05.2008, www.e-kutuphane.imo.org.tr/pdf/11101.pdf
- Dağdaş, S. ve Cengiz, N. (2006). *Kapı Dağı'nda Sel Baskınlarına Karşı Kapı Gibi Koruma, Senirkent ve Yakın Çevresinin Örneği, Uygulamanın 10 Yıllık Sonuçları ve Değerlendirilmesi (1996-2005)*. I. Ulusal Taşkın Sempozyumu Tebliğler Kitabı. DSİ Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Demirkaya, H. (1998). *Senirkent-Uluborlu-Hoyran Havzası'nın Beşeri ve Ekonomik Özellikleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul,
- DİE. (1985). *Genel Nüfus Sayımı-Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri-Isparta*. Yayın No:1237. DİE Matbaası, Ankara.
- DİE. (1990). *Genel Nüfus Sayımı-Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri-Isparta*. Yayın No:1596. DİE Matbaası, Ankara.
- DİE. (2000). *Genel Nüfus Sayımı-Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri-Isparta*. Yayın No:2702. DİE Matbaası, Ankara.
- DİE Matbaası. (1997). *Isparta İli Köy Envanteri*. Yayın No: 2629, Ankara.
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Verileri. (2007). Ankara.
- Eker, M. (1999). *Senirkent Feyezan Kontrol Çalışmaları Üzerine Araştırmalar*. (Yüksek Lisans Tezi). SDÜ, Isparta.
- Ersal, M. (2005). *Isparta İli Senirkent İlçesi Uluğbey Beldesinde Bektaşilik*. (Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Halıcıoğlu, H. (1994). *Etraflıca Senirkent*. Isparta: Göltaş Yayınları.

Isparta Tarım İl Müdürlüğü Verileri. (2007). Isparta.

Isparta İl Yıllığı. (1996). Isparta Valiliği. Isparta.

Karatürk, M. (1983). *İki Cihan Hazinedarı Seyit Veli Baba Sultan ve Türbesi*.(2. Baskı). Ankara: Onur Yayınları.

Kılıç, A. (2006). *Senirkent Heyelan Alanının Rezistivite ve Sismik Yöntemlerle Araştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). SDÜ, Isparta.

Koç, M. (1983). *Baris Hamit Hamitabat Tüm Yönleriyle Isparta*. Isparta: Türk Köyü Yayınları.

Köstüklü, N. (1990). *Milli Mücadelede Denizli Isparta ve Burdur Sancakları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Senirkent Kültür ve Yardımlaşma Derneği. (1996). *Senirkent Tarihi, Tarımsal, Sosyal ve Ekonomik Yapısı, Eğitim ve Kültür Durumu Sorunları ve Çözüm Yolları Sempozyumu*. Ankara.

Tuzcu, D., Zorlu, M. ve Büyükküpçü, T. (2006). *Isparta Çevre Durum Raporu*. Isparta: Isparta İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Yayınları. (www.ispartacevreorman.gov.tr-17.11.2007)

TÜİK ADNKS Verileri, 2007, Ankara.

Yıldırım, E. Ü., 2006, *Senirkent-Uluborlu Yöresi Halk Edebiyatı Mahsulleri Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, SDÜ, Isparta.

www.dsi.gov.tr/bolge/dsi18/isparta.htm#Göletinsa (17.11.2007)

www.fallingrain.com/world/TU/33 (18.09.2007)

www.ulugbey.de (13.10.2007)